

БРАНИЧ

ПОВРЕМЕНИ ЧАСОПИС ЗА СУДСКУ И АДМИНИСТРАТИВНУ ПРАКСУ
ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

УРЕДНИЦИ:

ДОБРА С. ПЕТКОВИЋ, ЉУБОМИР В. СТЕФАНОВИЋ и Д-р ДРАГУТИН П. ЈАНКОВИЋ, адвокати

Главни уредник: ЉУБ. В. СТЕФАНОВИЋ

„Бранич“ излази један пут месечно у обиму од 2½ табакана. Цена му је у претплати годишње: за чланове Удружења, судије и судско особље 80, за све остале претплатнике динара 100. Поједини број за чланове Удружења судије и судско особље 10, за нечланове 12 динара. — Поруџбине примају издавачка књиџара „ПОЛЕТ“

Београд, Скопљанска ул. 5. (Тек. рачун бр. 52117 код Поштанске Штеднионице, Београд) и све књиџаре. Уредништво се налази у ул. Ки. Љубице 15, меџанин, Београд. — Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означењем извора. Рукописи се не враћају.

САДРЖАЈ:

	СТРАНА:		СТРАНА
Виће (тело) кривичног дела од <i>Dr. Томе Живоћкога</i> , професора Универзитета	141	<i>За кривична дела, која чиновник учини у службеној дужности, шужба се може поднети или иследном судији или надлежној полицијској власћи</i> — Саопштио Т. И.	165
<i>Tribonijan, Justinijanov ministar pravde</i> , (svršetak) од <i>Dr. Relje Z. Popovića</i> , професора Универзитета	143	<i>За ушорђивање иденитијета извесног лица надлежан је редован грађански суд а не административна власћ</i> . — Саопштио Т. И.	166
Изборне власти од <i>Д-р Лазе М. Косића</i> , ванредног професора Универзитета	146	<i>За оршакдук на почесне шпекулације, који има за предмет купавину и рационално обрађивање непокретних имања, надлежан је Првосијени Суд за Округ Београдски а не Београдски Трговачки Суд</i> . — Саопштио Д-р Видан О. Благојевић, адвокат	167
О трговачкој фирми. — Врсте фирме. Личне и стварне фирме. Значај и дејство малих и стварних фирми. Једноособна и ортачка фирма. Истините и неверне фирме. — Од <i>Д-р Јакова К. Челебровића</i> , адвоката	151	О попушају и нехајшу (једна интересантна пресуда нижег суда, прокришковано од Касационог Суда). — Саопштио Јов. Б. Мијушковић	168
Београдски Конгрес Међународног Књижевног и Уметничког Удружења од <i>Д-р Видана О. Благојевића</i> , адвоката	155	Нов закон о адвокатима за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца. — I глава. Стицање адвокатуре. II глава. Адвокатски приправици. III глава. Права и дужности адвоката. IV глава. Престанак адвокатуре. V глава. Адвокатске Коморе. VI глава. Право надзора и дисциплинско право. VII глава. Дисциплинско Веће.	169
Оно новог зајма и стабилизације (за правну и економску дискусију) од <i>Ајолона Еројкина</i>	157	Мисли и афоризми	
Кратак поглед на административно судство по нашем закону од <i>Душана П. Мишића</i> , судског писара	160	<i>О правди и шрељивости</i> . Прикупио Љ. В. С.	179
Судска и административна пракса:		Белешке	
<i>Кад је банка продала чекове, који су били без покрића, онда је она, а ако ја продајим чековима нема њеног „жира“</i> — преноса, ипак одговорна кужиу ишћих за повраћај кужи-продајне цене у смислу § 370. грађ. зак. (Ошћиа одлука Касационог Суда). — Саопштио Т. И.	161	<i>Закон о адвокатима</i>	179
<i>Нема ушаје, кад је ошћужени примио од шужиоца на послугу обвезнице рашне шћешће, ја му их о року није враћио, већ пориче пријем ишћих.</i> (Ошћиа одлука Касационог Суда). — Саопштио Т. И.	164	<i>Више судије</i>	179
<i>Подрум, као саставни део куће, не може бити предмет засебног права својине.</i> — Саопштио Т. И.	164	<i>Јавни правозесћуйници</i>	180
		<i>Крећање судија</i>	180
		<i>Од Уреднишћива</i>	180
		<i>Исправке</i>	180

Изашла је из штампе књига

СУДСКА ПРАКСА

за 1927. годину

у којој је објављено преко 600 одлука
Касационог Суда

ЦЕНА ЈЕ КЊИЗИ 130.— ДИНАРА

Ова књига као и раније
могу се добити у књижарници

А. Д. „ПОЛЕТ”, Београд, Скопљанска 5

Биће (telo) кривичног дела^{*)}

— Dr. Тома Živanović, професор Универзитета —

I. *Skup* elemenata кривичног дела, родног појма појединих кривичних дела назива се његовим *бићем* (telom, sastavom, corps, corpus, Tatbestand¹⁾). Тако се што назива и *skup posebnih* elemenata (v. § 13.) појединих кривичних дела. Да би се пак ова два *bića* terminološki razlikovala jedno od drugog, прво се означава као *опште* биће (corps général, allgemeiner Tatbestand), а друго као *posebno*.²⁾

Neki se služe terminom биће само у смислу *posebnog* бића.³⁾ За ово им је, како изгледа, разлог то, што појам кривично дело није нешто конкретно (v. § 13 II 2), као што су то појмови појединих кривичних дела. Али је овај разлог неоснован, јер ако би се при употреби израза биће гледало на карактер конкретности, онда би се тај израз имао да употреби, као што неки и чине (v. ниже VII), само за *stvarno* извршена кривична дела. С друге стране научна корисност употребе израза биће и у смислу општег бића је несумњива како за посебни тако и за општи део, што потврђује и његова честа употреба.⁴⁾ Stvorila би се у осталом само забуна при излагању Кривичног Права, ако би се израз биће употребљивао искључиво у смислу посебног бића, јер би ово као нешто посебно остало без свог логичног

naslona na nešto опште. Najzad u prilog upotrebe izraza биће i u smislu општег бића govori i ниже (II) izneta pojамna razlika, koja postoji između njega i izraza кривично дело i koja jasno pokazuje nužnost takvog izraza.

II. *Biće* кривичног дела, тј. *опште* биће је dakle *sinonim* кривичног дела, пошто и оно означава прву групу претпоставки кажњивости, одн. у bipartitnom sistemu sve претпоставке кажњивости.⁵⁾ Али се израз биће и поред *sadržajne* istovetnosti razlikuje od izraza кривично дело. Он означава inkriminisane fenomene по njihovom pravnom *sastavu*, dok ih израз кривично дело означава по njihovoj pravnoj *kvalifikaciji*, значају, вредности. Зато је нетачно тврдjenje, да је termin биће, shvaćen kao skup obeležja кривичног дела, тј. у смислу општег бића izlišan.⁶⁾

Jedan od starijih pisaca, *Schütze* bio је u *опште* protiv upotrebe termina биће, i то како u Кривичном Праву, тако i u Кривичном Postupku.⁷⁾ Овај се израз, вели он, употребљава у разном смислу, те само ствара забуну. Ово је тачно, али има и puno других termina, kojima razni pisci pridaju razno značenje, као npr. i сам израз umišljaj i nehat i mnogi други правни i u опште научни termini. Сем toga је termin биће, dodaje *Schütze*, izlišan, јер је бесмислено govoriti o „pojmu i biću“ кривичног дела. Но као што је rečeno, termin биће nije sinonim *pojma* кривичног дела, već *krivičnog dela*, i сем toga он означава нешто друго no израз кривично дело.

III. Кривично-правни појам биће означава према горе rečenom једну (u dvodeobnom sistemu isključivu) *pretpostavku* права кажњjenja, поред кривца, друге претпоставке toga права. Бићу shvaćenom u том смислу odgovara израз биће

¹⁾ Nemački израз „Tatbestand“ (naročito naš израз „биће“ i руски „sastav“) је, као што се види, не bukvalan, već uzdržljiv превод израза „corps“ (corpus), што је *Schütze* (§ 30) приметio.

²⁾ Тако n. pr. v. *Liszt* § 26 I, *Meyer-Allfeld* § 20 II, *Merkel* § 12. — U nemačkoj književnosti је израз биће (Tatbestand) u општој употреби, i ако је од неких уже (v. ниже V) shvaćen. Ušao је i u nemački k. z. (§ 59). Он је bio u употреби i u staroj francuskoj književnosti (v. *Ortolan* i 1138) i то баš u горе iznetom смислу (биће кривичног дела, govorilo се је, nije „друго no само poslojanje кривичног дела“), dok се u novijoj retko употребљава (n. pr. *Garrnel*. dajući му уже — v. ниже V — značenje).

³⁾ Тако *Beling* 1—4, *M. E. Mayer*, 8 pr. 7.

⁴⁾ Up. u istom смислу i *Frank* (Einl. Best. III), navodeći за то један разлог (termin биће је, вели, од научне вредности зато, што он сaгрђи subintelligenda, тј. upućuje на momente, koji ако nedostaju u posebnom biću, има да се popune iz општег).

⁵⁾ v. *Liszt* definiše, provizorno, кривично дело као „биће, на које се од правног поретка nadovezuje kazna као правна posledica“ (§ 26 I). Но овом се definicijom isključuje iz pojma биће element „kajnjivosti“, a то је u surotnosti s v. *Liszt*-ovim shvatanjem tog pojma.

⁶⁾ Ово тврди, u prilog mišljenja, да се тај израз може употребити само u смислу *posebnog* бића (v. горе I) *Beling* 1—4.

⁷⁾ § 30.

^{*)} Koristeći се pišćevom ljubaznošću Uredništvo objavljuje ovaj deo njegovog predavanja na beogradskom i pariskom Pravnom Fakultetu: **Baze Kривичног Права**, које је u štampi (u Beogradu i Parizu). Predavanje је obuhvatilo ove правне koncepcije: *Doktrina osnovnih кривично-правних бића: кривично дело, кривац i кривична санкција; revizija tradicionalne (bipartitne) nauke кривичног права*. Uredništvo najtoplije preporučuje čitaocima „Branich“-a оvu najnoviju raspravu g. Živanovićevog dela.

(*Tatbestand*) u *Privatnom Pravu*,⁸⁾ gde se pored njega (u francuskoj⁹⁾ književnosti isključivo) upotrebljava i izraz pravna činjenica (*fait juridique*, *juristische Tatsache*).¹⁰⁾ Izraz biće, koji je iz Krivičnog prešao u Privatno Pravo, označava u svojoj privatno-pravnoj upotrebi „skup onih zahteva, koje pravni poredak priznaje kao osnov izvesne pravne posledice“ (*Enneccerus*).¹¹⁾ Tu spadaju pored drugog (npr. pravni posao, *l'acte juridique*, *das Rechtsgeschäft*) i privatni *delikt*, dakle jedna vrsta *neprava* (v. § 9). *Krivično-pravno* i *privatno-pravno* biće (kao i *javno-pravno*, koje se takođe treba da razlikuje) su na taj način vrste jednog istog pojma, pojma *biće* (ili *pravna činjenica*).

IV. U dvodeobnom sistemu se razlikuje (opšte i posebno) biće i *objektivno* (ili *spoljnje*) i *subjektivno* (ili *unutarnje*). Ovo drugo označava *vnost*.¹²⁾ V tripartitnom sistemu biće krivičnog dela je međutim, kao što se videlo, čisto *objektivno*, pošto je u ovome sistemu *vnost* elemenat krivca. Samo se kod *krivca* može na taj način da čini razlika između *objektivnog* i *subjektivnog* bića.

V. Izraz *biće* krivičnog dela se od nekih shvata uže. Pod bićem oni razumu samo „materijalni“, „spoljni“ ili „fizički“ elemenat krivičnog dela, tj. samo sastojke prvog (osnovnog) elementa realističkog pojma krivičnog dela (radnju, posledicu itd., v. § 13. II. 3).¹³⁾

⁸⁾ Up. *Meyer—Allfeld* § 20 II, *Enneccerus* *Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts* 1 (18. izd.) § 127, *Florian* 1 n. 226.

⁹⁾ B. *Colin—Capitant*, *Cours élémentaire de Droit Civil* 1 (2e éd. 1919) 60 (pravne su činjenice, vele, „svi događaji, koji imaju za dejstvo da proizvedu prava, da ih prenesu s jednog lica na drugo, da povuku prestanak istih), *Planiol* (*Traité de Droit Civil*, 8. izd. 1. n. 265) ne služi se ovim izrazom.

¹⁰⁾ Oba izraza upotrebljavaju npr. *Windscheid* *Lehrbuch des Pandektenrechts* 1 (9. izd. i 906) §§ 63 i 67, *Dernburg* *Die allgemeinen Lehren des Bürgerlichen Rechts* 1 (3. izd. 1906) § 102 I i IV. Ali ovi civilisti ipak pridaju izrazu biće šire značenje no izrazu pravna činjenica. On označava po njima kako *pojedinu* „pravnu činjenicu“, za koju pravni poredak vezuje postanak, promenu ili prestanak prava, tako i *skup* „pravni činjenica“, koje tek zajednički ovo dejstvo imaju. No u stvari ovo je shvatanje netačno, jer ako se uzme, da su pojedine okolnosti, koje skupa proizvode ono pravno dejstvo, *pravne* činjenice i svaka *pojedince*, onda u *opšte*, a ne samo u ovom slučaju izraz pravna činjenica nije ekvivalentan izrazu biće. *Enneccerus* (op. cit. § 127 I) upotrebljava samo izraz biće, uzimajući, što izlazi iz njegove definicije pravne činjenice (§ 127 II), da izraz pravna činjenica, koji on upotrebljava u istom smislu kao prethodni pisci, nije ekvivalentan izrazu „biće.“

¹¹⁾ Op. cit. § 127 I.

¹²⁾ V. npr. *Merkel* § 12, *Meyer—Allfeld* § 20 II.

¹³⁾ Tako npr. *Beling* (biće je, npr., veli, za § 303 nem. k. z. „oštećenje ili uništenje tuđe stvari“, za § 211. „ubistvo čoveka“), 178 („subjektivno [psihičko] biće je, veli, s obzirom na nemački izraz *Tatbestand*, *contradictio*

Iz bića se dakle od ovih bipartitista odeljuje pored *protivpravnosti* i pored njihovih „*uslova kažnjivosti*“ i *subjektivni* elemenat njihovog pojma krivičnog dela, *vnost*. Ona se od francusko-italijanskih bipartitista iz bića izdvaja zajedno s *podobnošću za uračunljivost*, njenom pretpostavkom dakle, pod nazivom „*moralni*“ („intelektualni“, „unutarnji“, „subjektivni“) elemenat krivičnog dela.¹⁴⁾ Neki bipartitisti ubrajaju međutim i nju u sastojke bića pored fizičkih sastojaka krivičnog dela, isključujući na taj način iz bića samo protivpravnost i njihove tzv. uslove kažnjivosti.¹⁵⁾

VI. Izraz *biće* se katkad upotrebljava u teoriji i u zakonodavstvu (npr. u čl. 11. francuskog k. z.)¹⁶⁾, i za označenje izvesnih *materijalnih* (fizičkih) sastojaka krivičnog dela, naročito stvari, koja je predmet ili proizvod krivičnog dela ili

in adjecto“), *M. E. Mayer*, 8, *Suver* 343. Tako i *Garraud* I. n. 99 I. — Kao što se je videlo (§ 10 VI), u *Beling*-ovom pojmu krivičnog dela nalazi se kao osoben elemenat „*shodnost* radnje biću“ (*Tatbestandsmäßigkeit der Handlung*) ili „*tipičnost*“ iste. Radnja je pak po njemu „*shodna* biću“ prema gore rečenom, kad postoje uz nju svi ostali potrebni *materijalni* sastojci ovog ili onog krivičnog dela, koji zajedno s njom sačinjavaju posebno biće. U tom uskom smislu upotrebljava izraz „*shodnost* biću“ i v. *Liszt* (u izd. od 1919. § 44 II), i ako on inače (v. gore I) izraz biće shvata kao skup svih obeležja krivičnog dela, prema tome buhvativši tu i samu radnju. „Po pravilu je, veli, kažnjivost dela, državno pravo kažnjavanja postalo s izvršenjem *biću shodne*, *vine*, protivpravne radnje.“ *Schmidt* u svom izdanju (25. izd. 1927), v. *Liszt*-ovog dela daje međutim izrazu „*shodnost* biću“ širi smisao, no što je to v. *Liszt*, prema gore iznetom, mislio. On pomenuti izraz izjednačava u definiciji krivičnog dela s „*ugroženošću kaznom*.“ Krivično dobro je, veli *Schmidt* (§ 26 I), „*biću shodna* (*kaznom ugrožena*) protivpravna. *vina* radnja.“ Sam v. *Liszt* međutim stavlja, kao što se je gore videlo, *van* pojma „*shodnost* biću“ radnje svoje tzv. *uslove kažnjivosti*, te prema tome „*ugroženost kaznom*,“ čije su pretpostavke naravno i pomenuti uslovi, ne izjednačuje s pojmom „*shodnost* biću.“ *Schmidt* upotrebljuje sem toga, na drugom mestu, izraz „*shodnost* biću“ i u još *širem* smislu, na ime kao skup *svih* elemenata, koji se imaju pridružiti „*radnji*“, da bi ova bila *krivično delo*. „*Biću shodna* radnja“ je veli na tom mestu (§ 44 pr. 3), „*krivično delo*“ (*Straptat*). U ovom smislu možemo upotrebiti i mi izraz „*shodnost* biću“, da bi dali kraću, nerazvijenu definiciju krivičnog dela, da bi ga naime definisali kao „*delo shodno biću*.“

¹⁴⁾ Tako *Garraud* I. n. 99 I, *Lainé* i. 132, *Florian* 1 § 43. O *Kararinom* razlikovanju između „*fizičke snage*“ i „*moralne snage*“ krivičnog dela, razlikovanju, koje je postalo „*zajednička imovina italijanske škole*“ (*Florian*) v. *Civanovič* *Notioni fondamentali* § 4 I le pr. 4.

¹⁵⁾ Tako *Frank* *Einl. Best. III* (jer elemenat „*protivpravnost*“ nije, veli, takav, da se ima da pridruži „*drugima*“, već je samo „*zaključak* jednog suda iskazanog o elementima, koji po njemu spadaju u biće). U ranijim izdanjima je međutim shvatio izraz biće u smislu skupa svih elemenata krivičnog dela.

¹⁶⁾ Tu se veli: „...i specijalna konfiskacija, bilo bića krivičnog dela (*corps du délit*)...“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

sredstvo njegovog izvršenja.¹⁷⁾ Pri ovoj upotrebi izraza biće je međutim ravnodušno, da li rečeni sastojak u isto vreme spada u pojam krivičnog dela (kao npr. lažan novac kod krivičnog dela pravljenja lažnog novca) ili ne (kao npr. sredstvo izvršenja kod ubistva iz § 155 k. z.)

VII. Kod nekih krivičnih dela (kao npr. kod ubistva, trovanja i telesne povrede, kod uvrede, klevete i lažnog obvinjavanja, kod falsifikovanja isprave i novca) obično ostaju i po izvršenju čulno opažljivi *tragovi* (kao rane na telu i modrice, leš s tragovima nasilne smrti, novine ili pismo uvredljivo ili klevetničko, lažna isprava ili novac) njihovih pojedinih *matertjalnth* (fizi-

čkih) sastojaka (spadali ovo u pojam ili ne, v. VI). To su tzv. *deltta facti permanentis*, nasuprot ostalim krivičnim delima, tzv. *deltta facti transeuntis*. Ova je deoba krivičnih dela od značaja za dokazivanje po osnovima podzrenja, naročito u smislu zastarele teorije zakonskih dokaza.

Pomenuti *tragovi*, telesno „vidljivi supstrati (*Schütze*) krivičnog dela, se takodje nazivaju *blćem* krivičnog dela (*corpus delicti*).¹⁸⁾ To je *procesualnt* smisao ovoga termina. U tom je smislu najpre bio upotrebljen, i to još u starom pravu, pa je tek kasnije prešao u Krivično Pravo i u nemačkoj doktrini 19. veka postao opšte uobičajen.

¹⁷⁾ B. Ortolan n. 1137 („nepravi smisao, u kome je, veli, deo uzet za celinu“), *Garraud* 1 205, pr. 7.

¹⁸⁾ B. Ortolan n. 1136, *Garraud* 1 n. 113, *Beling* 4, *Schütze* § 30.

Tribonijan

Justinijanov ministar pravde

— Dr. Relja Z. Popović, profesor Univerziteta —

— Svršetak —

III

Tribonijan se obično pominje kao glavni pravni savetnik i pomagač Justinijanov u sprovođenju njegovih zakonodavnih planova. Njegovo je ime i tako čvrsto i na večita vremena spojeno sa *Corpus Juris Civilis*, najvećim zakonodavnim spomenikom u celokupnoj pravnoj istoriji, ali nama se čini da se njegove zasluge za ovo besmrtno delo nikad ne mogu dovoljno visoko ceniti.

Danas znamo da Justinijanova kodifikacija nije izvedena po jednom unapred izradjenom planu za sve delove, t. j. da se u prvi mah još nije imala namera da se kodifikuje celokupno pravo, dakle i *leges* i *iura*, već se u toku rada plan postupno širio i razvijao.¹⁾ Pristupajući pribiranju i sredjivanju carskih konstitucija, Justinijan još nije pomišljao da kodifikuje i *ius*, t. j. spise rimskih pravnika. U konstituciji *Haec quae necessario* od 13 februara 528, kojom imperator izveštava senat da je obrazovana komisija za sastav Kodeksa, medju članovima komisije ne nalazimo na prvom mestu Tribonijanovo ime, on se još ničim ne ističe osobito. To isto nalazimo i u konstituciji *Summa rei publicae* od 7 aprila 529, kojom je novi Kodeks predat javnosti. Pa ipak u *const. Deo*

auctore od 15 decembra 530 o sastavu *Digesta*, imperator ističe da je pri uredjivanju Kodeksa dobio dokaze o Tribonijanovoj sposobnosti: *ingenii tui documentis ex nostri codicis ordinatione acceptis*. Tada je dakle Tribonijan pao Justinijanu u oči, stekavši osobite zasluge pri sastavljanju novoga Kodeksa.

Tek posle izrade Kodeksa javlja se kod Justinijana ideja o uredjenju *iura*, ali još ne ideja o iscrpnom kodifikovanju i sredjivanju cele materije, već o rešenju samo glavnih i za praksu najvažnijih spornih pitanja u spisima rimskih pravnika i tako su izdane one konstitucije pod nazivom *Pedeset Odluka* u vremenu od 1 avgusta do 17 novembra 530, koje su publikovane ubrzo zatim u zasebnoj knjizi.²⁾ Sam Justinijan ističe da je ovih *Pedeset Odluka* izdao na predstavku Tribonijanovu, da je dakle prva misao o sredjivanju materije koja ide u *ius* potekla od Tribonijana.³⁾ Od *Pedeset Odluka* do *Digesta* samo je jedan korak. Kad se videlo da se sa tih *Pedeset Odluka* malo što učinilo za sredjivanje te opsežne materije koja ide u *ius*, prišlo se radikalnom rešenju cele stvari, pristupilo se onda sastavu *Digesta*. *Digeste* su prema tome samo proširena Tribonijanova prvo-

²⁾ Rotondi, *Scritti giuridici* I 1922 p. 226 sgg. P. Bonfante, *Storia di diritto romano* 3. ed. II 1923 p. 49.

³⁾ Cf. *Inst.* 1, 5 § 3:... *nostras decisiones, per quas suggerente nobis Triboniano... antiqui iuris altercationes placavimus.*

¹⁾ V. o tom više u II odseku naše rasprave neka pitanja iz Justinijanove kodifikacije, u Arhivu za pravne i društvene nauke knj. XVI 1928 i zasebno.

bitna misao o izdanju onih Pedeset Odluka. Do duše mi nemamo tako neposrednog dokaza da je i odluka o izradi Digesta pala na predlog Tribonianov, ali da je ipak od Tribonijana potekla ta misao može se s priličnom verovatnošću zaključiti iz toga što konstitucijom Deo auctore od 15 decembra 530 imperator poverava njemu ne samo rukovodjenje celog posla oko izrade Digesta, već mu daje potpuno određene ruke i za sastav komisije. Ima više verovatnoće da je misao o kompilaciji Digesta potekla od Tribonijana, koji je bio inicijator onih 50 Odluka, nego li od Justinijana, za koga su Digeste „očajno delo, izvan svake nade, veoma teško i nemoguće“ i čiji je sastav on naredio tek posle izvesnog rešavanja i pribijavanja.⁴⁾ Ali ako Justinijan, protivno onom što je bilo kod tih Pedeset Odluka i inače⁵⁾, ničim ne ističe izrečno Tribonianovu inicijativu za ideju o Digestama, to sve biva iz lako pojmljivih razloga, koji nam ne mogu ostati sasvim prikriveni. Pridajući prvu ideju o izradi Digesta Tribonianu, mi ne mislimo da umanjimo Justinijanovu zaslugu što je odmah razumeo značaj ovog predloga, prihvatio ga i učinio sve što je s njegove strane bilo potrebno za ostvarenje.

Pa ipak, nama se čini da na inicijativu s Tribonianove strane pri izradi Digesta prilično jasno ukazuje izražavanje Justinijanovo u const. Tanta § 1, koji izrekom veli da je Tribonianu *dopustito* da skupi i sredi stara dela: *ipsa vetustatis studiosissima opera iam paene confusa et dissoluta eidem viro excelso permisimus tam colligere quam certo moderamine tradere*. Nama izgleda da ovako izražavanje nema svoga objašnjenja jedino u kurialnom stilu onoga vremena.⁶⁾

Dalje, pri izradi Digesta Tribonian je dao nesumnjive dokaze o svojim organizatorskim sposobnostima. On je vrlo umešno sastavio komisiju od 16 stručnjaka, podelio ih u potkomisije i time izvršio podelu rada, vodio posao energično tako da je celo veliko delo bilo gotovo za nepune tri godine,⁷⁾ a prvobitno se mislilo da se neće moći svršiti ni u mnogo većem razmaku vremena.⁸⁾ Na ovaj kratak rok od tri godine rado se pozivaju oni koji tvrde da Tribonian i drugovi nisu neposredno ekscerpitali spise rimskih pravnika, već su tekstove uzimali

iz već gotovih i u pravnim školama upotrebljivanih zbiraka i antologija. Ali ta kratkoća vremena ne može biti argument za njihovu tezu. Iz Tribijanova izveštaja Justinijanu (const. Tanta § 1) saznajemo da je komisija pregledala i ekscerpitala za Digesta od pravnih spisa blizu 2000 knjiga, ili bolje svezaka, kako bismo danas rekli⁹⁾. Ako taj broj podelimo samo na 16 članova komisije bez Tribonijana, na svakog će člana pasti po 125 svezaka ili knjiga, a to nije tako mnogo da jedan stručnjak komisije ne može pregledati i ekscerpirati za vreme od skoro tri godine, pošto bi na svakog dolazilo pravne literature u obimu od svega 31 primerka Gajevih Institucija koje imaju četiri knjige, ili blizu šesnaest primeraka Cesarovih komentara o galjskom ratu koji imaju svega osam knjiga. Ta je literatura bila članovima komisije delimično već dobro poznata, a jedan dobar deo toga posla pao je bez sumnje na Tribonianu. Takođe najviše je Tribonianova zasluga što je relativno ovako veliki broj dela stare pravne književnosti mogao biti upotrebljen pri kompilaciji Digesta, jer je on najveći broj knjiga stavio komisiji na raspoloženje, kako i sam Justinijan to s pohvalom ističe.¹⁰⁾ Ovo treba u toliko više podvući što se onda već osećala velika oskudica u rukopisima klasične pravne književnosti, tako da je taj nedostatak u knjigama (*inopia librorum*) bio takodje jedan od motiva za kodifikovanje te materije.¹⁰⁾ Obrazovan i učen kako je bio, a uz to veoma imućan, Tribonian je morao imati veliku privatnu biblioteku i tako nam sačuvao mnogo blaga klasične pravne književnosti od potpune propasti.

Dakle bez Tribonijana ne da se Justinijanova kodifikacija ni zamisliti, a to važi u prvom redu za Digeste, najvažniji deo njen. Ne samo što je on dao prvu ideju za sredjivanje pravnih spisa u jedan zakonik, dao plan za izradu, sastavio komisiju, rukovodio posao i pružio najveći deo potrebne pravne književnosti, već je bez sumnje snosio i sam dobar, a verovatno i lavovski deo ostalih poslova. Danas naravno ne možemo utvrditi, koliki je čisto njegov deo u mnogobrojnim izmenama i reformama učinjenim tom prilikom, ali da je on bio duša svih zakonodavnih poslova pod Justinijanovom vladom vidimo iz toga što posle njegove smrti, posle 545–546 godine, odjednom kao da naglo

⁴⁾ Const. Imperatoriam § 2; const. Deo auctore § 2; const. Dedoken §§ 12 i 13; const. Tanta §§ 1 i 13.

⁵⁾ Cf. Inst. 2, 8 § 2; Cod. 6, 28, 4 § 3 (531).

⁶⁾ To isto shvatanje probija, i ako nešto uzdržljivije, i u ranijoj konstituciji Deo auctore od 15 decembra 530 u § 3 in fine: *totam rem faciendam permisimus...* Izgleda da je Justinijan po svršetku dela postao nešto manje uzdržljiv.

⁷⁾ U const. Imperatoriam od 21 novembra 533 Digeste se pominju kao već izradjeni zakonik.

⁸⁾ Const. Tanta i Dedoken § 13.

⁹⁾ U Digestama je ekscerpirano stvarno samo oko 1625 knjiga, cf. E. Seckel, *Geschichte der Rechtsquellen* (als Manuskript) S. 50, ali stoga ne treba odmah odbacivati zvaničan broj od 2000 knjiga iz const. Tanta § 1. Kako se nama čini, ova razlika potiče otuda što u Digeste nisu uneseni odlomci iz svih pregledanih knjiga.

⁹⁾ Const. Tanta § 17: *antiquae autem sapientiae librorum copiam maxime Tribonianus vir excellentissimus praebuit...*

¹⁰⁾ Const. Tanta § 17.

Ysahne izvor Justinijanovoj zakonodavnoj delatnosti. Dok je, posle izrade velikih zakonika, u vremenu od 535 do 546 Justinijan izdao preko 130 novela, naprotiv od 546 pa do kraja njegove vlade izdao je tek 20 novela,¹¹⁾ a medju njima ni jedne od veće važnosti. Jasno je da uzrok ovom prestanku delatnosti na polju zakonodavstva ne leži samo u tome što su svi veliki zakonodavni poslovi bili najzad završeni, već pre svega u tome što nije bilo više onoga glavnog pokretača i nosioca svih Justinijanovih zakonodavnih poslova, što nije bilo više neumornog ministra pravde Tribonijana.

Ali počev od XVI veka pa na ovamo Tribonijan je često bio predmet oštrih napada i kritike.¹²⁾ Od kad su nas humanisti bolje upoznali sa klasičnim latinskim jezikom, prebacuju mu naročito rdjav latinski jezik i stil kojim su pisane Justinijanove konstitucije i novele. Na to se može odgovoriti da je Tribonijan bio po narodnosti Grk, koji je učio latinski u to pozno doba daleko od Italije, svakako još u Maloj Aziji, te se već stoga u njegovim aktima ne može tražiti Ciceronovska čistota u jeziku i stilu. Bombast i visokoparan stil Justinijanovih konstitucija bio je sasvim u duhu onog vremena i ne može se staviti u račun isključivo Tribonijanu.

Druga krupna zamerka koja se čini Tribonijanu odnosi se na način kako je izradjen glavni deo kodifikacije, dakle Digeste. Kao što je poznato, Digeste predstavljaju mozaik sastavljen iz mnogobrojnih odlomaka iz spisa rimskih pravnika. Ako je na taj način teško bilo dobiti dobar i jednostavan zakonik, s druge strane dobilo se u toliko više što nam je tako sačuvana, makar i u odlomcima, klasična pravna književnost. Od svega toga teško da bi danas bilo kakvog većeg ostatka, da je Tribonijan pošao za primerom Edikta Teoderikova i dao norme rimskog prava samo po smislu, a u svom originalnom tekstu. Ako je ovako zakonik ispao mnogo manje originalna tvorevina, Tribonijan nam je baš time sačuvao od propasti blago klasične rimske pravne nauke. Respekt Justinijanova doba prema klasičnoj rimskoj starini i tradiciji ovde je delovao blagotvorno. U ostalom, tako mozaički radovi, takve kompilacije i antologije, bile su potpuno u običaju onoga vremena i u drugim granama književnosti.

¹¹⁾ Cf. Bruns-Lenel, Holtzendorff-Kohler, Encyklopädie d. Rechtswissenschaft I 1915 S. 385.

¹²⁾ Vidi o tome J. Bryce u navedenom članku o Tribonijanu u Encyclopaedia Britannica 11. ed. vol. XXVII pp. 262-3; G. May, u La Grande Encyclopédie vol. XXXI p. 376 s. h. v. — Delo francuskog humaniste i pravnika François Hotman (inače Hotomanus), sa natpisom Anti-Tribonianus, objavljeno prvo na francuskom 1567, upećeno je ne samo protiv Tribonijana, već protiv recepcije rimskog prava u opšte.

U vezi s time je i treći i najteži prekor koji se čini Tribonijanu zbog interpolacija ili izmena u klasični tekstovima. Naročito ga jetko i žučno zbog toga napadao Antonije Faber (Antoine Favre), jedan od najoštroumnijih kritičara rimskih pravnih tekstova (1557—1624).¹³⁾ Ali baš u najnovije doba, kad je ideal nauke o rimskom pravu rekonstrukcija klasičnog rimskog prava u njegovoj čistoti, mnogo se blaže sudi o ovom inače tako teškom prekoru. Mi danas znamo da sve te izmene u klasičnim tekstovima nije činila samo Justinijanova komisija, već da je dobar deo njih učinjen još ranije, u pravnim školama na istoku, naročito u pravnoj školi u Bejrutu, a u cilju da se rimsko pravo prilagodi novim prilikama i potrebama u sasvim drugoj sredini na istoku, gde ga treba primenjivati. Tako je u pogledu primene rimskog prava postupno stvorena situacija koja veoma liči na usus modernus Pandectarum nemačkih praktičara u XVII veku. U tom istom cilju vršili su interpolacije i Tribonijan i drugovi. Na taj način izvršene su mnoge važne reforme u klasičnom pravu kojima je ono znatno modernizovano; dovršen je tako u njemu onaj veliki proces nivelacije, čime je ono izgubilo onaj strogo rimski nacionalni karakter i postalo u istini univerzalno pravo, sposobno za recepciju kod evropskih naroda. Sve to teško da bi bilo bez ovih izmena ili interpolacija, koje se po njihovu glavnom auktoru zovu još i *tribonijantzmt*. Ali taj poslednji izraz izgubio je danas u mnogome onaj značaj podcenjivanja, pa i podsmeha, koji mu je ostao od humanista, naročito od Fabera. Mi znamo da se tako dobilo u praktičnosti, ako se izgubilo u pravnoj logici i tehnici.

Poslednja krupna zamerka tiče se sistema u Digestama. Sistem je uopšte najmanje razvijena strana kod rimskih pravnika. Ni Tribonijan nije tu ništa novo unosio, već je za svoje Pandekte uzeo sistem pretorova edikta,¹⁴⁾ koji je svojom detaljnom obradom još i najbolje odgovarao tako velikom zakoniku kao što su bile Pandekte. Uzeo je dakle najrazradjeniji sistem koji je zatekao, i zamerka koja se zbog toga čini Tribonijanu ide preko njega na rimske pravne uopšte¹⁵⁾. Fragmente u pojedinim odsecima (titulima) grupisao je po masama, onako kako su i ekscerpirani; ako tu nije pribegao nekom praktičnijem rasporedu, mi s druge strane dobijamo što tako možemo lakše pratiti rad kompilatora na sastavu Digesta.

¹³⁾ Vidi o tome Otto Gradenwitz, Interpolationen in den Pandekten 1887 S. 147 sq.

¹⁴⁾ Cf. const. Deo auctore § 5.

¹⁵⁾ Taj je sistem dao osnovu i za spise rimskih pravnika koji se zovu *digesta* i u kojima se izlaže i ius civile i ius honorarium, dakle celokupno pravo.

* * *

Ma da se Tribonijan ni u koliko ne može meriti sa velikim tvoračkim pravnicima prvoga ranga, kao što su Julijan i Papinijan, ipak on ide u red najistaknutijih predstavnika pravne nauke. Njegovo je ime nerazdvojno spojeno sa Justinijanovom kodifikacijom, za koju on ima

najviše zasluga; bez njega bi svakako propalo neocenjivo blago klasične pravne nauke koje je on sačuvao u Pandektama. Njegov pored svih mana ipak prosveteni i humani duh živi za uvek u mnogome propisu Justinijanova pravnog zbornika nadahnutom osećanjem blagosti i pravičnosti prema ekonomski slabim i potištenim.

Изборне власти

— Д-р Лазо М. Костић, ванредни професор Университета —

1.) Руковођење и надзор над извршењем избора могу да се повере перманентним државним органима, који већ постоје за друге потребе и акције државе и функционишу беспрекидно, или се, пак, могу образовати засебне изборне власти (Wahlebehörden), које се стварају ad hoc и којих нестaje чим заврше њихову законом им додељену изборну функцију.

Наш систем избора народних посланика усвојио је претежно овај други начин организовања изборних власти, али не чист него комбинован донекле са првим. Саме изборе, истина, спроводе специални органи, нарочито и темпорерно за то установљени, али претходне радње, које изборе омогућују, и завршну радњу, којом се сакционишу, обављају сталне државне установе.

Бирачке спискове састављају општински судови, потврђују првостепени (окружни) судови. Изборни материјал набавља Министарство Унутрашњих Дела и распоређује га преко полицијских власти. Њиме рукују и обнављају га односно поправљају општински судови. Крајњу контролу над изборима и верификавање мандата врши сама Народна Скупштина и њен Верификациони Одбор.

Сав остали изборни поступак врши се формално-правно независно од осталих сталних државних органа и власти. Он се повера нарочито за то одређеним установама, које би се могле назвати изборне установе или изборне власти у ужем смислу. Тих установа има три врсте, које се разликују и по надлежности и по територију на коме простиру своју власт. Прво је Државни Одбор, један за целу Државу, који је виртуелно перманентан; затим долазе главни бирачки одбори, за сваки изборни округ по један (укупно 56); и најзад, бирачки одбори (месни), за свако гласачко место по један (последњих избора свега 6403).

Према томе, имамо тростепено организовану изборну власт у ужем смислу речи, три инстанције изборних органа. Однос међу њима није, ипак, онако јерархиски строг као

између управних органа разних инстанција; он није ни онако присан и неоспоран као однос између разних судских инстанција; Отуда би могло бити спорно да ли се овде ради о степенима и инстанцијама изборних органа, или само о врстама односно редовима изборних органа, од којих су једни нижи а други виши.

Да се употребе изрази степен и инстанција постоје ови разлози. Нижи изборни органи постају само онда и само тако, што их највиши изборни орган, Државни Одбор, уводи у живот. Они своју екзистенцију захваљују само једној одлуци Државног Одбора. Кад те одлуке не би било, ни они не би могли постати и функционисати. Број главних бирачких одбора и њихова седишта одредио је Закон, али председника и његовог заменика именује Државни Одбор; без једног од њих главни бирачки одбор не би могао функционисати. Месне бирачке одборе Државни Одбор ствара и сувише им именује председника (његовог заменика именује општински суд). И без именованог председника од стране Државног Одбора, бирачки би одбори могли обављати своју изборну надлежност, али они као такви не би могли бити организирани без одлуке Државног Одбора. Државни Одбор сваких избора врши нов распоред гласачких места, и док тај распоред не изврши, не могу постојати ни гласачка места, следствено ни бирачки одбори. Кад их је једанпут установио и организовао, *Државни Одбор* више нема никакву власт над нижим изборним органима и не може имати никакву ингеренцију у њихов рад. Али *главни бирачки одбори* врше у неку руку надзор на радом месних бирачких одбора: они решавају да ли су избори на једном гласачком месту обављени формално исправно, да ли су правилно завршени, и, у противном случају, наређују поновне изборе (чл. 78 Изборног Закона); њима је, исто тако, препуштена индиректно извесна контрола над радом бирачких одбора одредбом другог става чл. 117. Изб. Зак., што разматрају за-

писнички констатоване изборне кривице и тужбом суду отварају кривични поступак. Из законског текста би изашло да су они дужни све констатоване кривице „доставити надлежном Суду“. У ствари, они ту не врше само једну формалну улогу посредника него и оцену констатованих околности. Председници бирачких одбора нису увек правници, и они, а још више остали чланови одбора, могу да сматрају кривицом и она дела која ниједан закон не инкриминише. Све записничке примедбе главни бирачки одбори читају, претресају и о њима доносе своје оцене (чл. 79 Изб. Зак.); следствено, они оцењују и примедбе којим се утврђују изборне кривице. Да законодавац није то мислио поментутом одредбом чл. 117 Изборног Закона, он би наредио самим бирачким одборима да препис својих записничких констатација или примедба шаљу директно судовима односно државним тужиоцима на даљи поступак.

Противу израза степен или инстанција могли би се навести ови разлози. Државни Одбор, истина, организира и уводи у живот главне и месне бирачке одборе, али власт која установљује органе не стоји према њима у односу власти више инстанције а истог реда. Народна Скупштина организира судове, па ипак није над њима виша судска инстанција. Што се надзора главних бирачких одбора над радом месних бирачких одбора тиче, ту главни бирачки одбори не врше ништа друго него једну улогу посредника, интермедиара, између бирачких одбора и редовних судова (кад је реч о изборним кривицама). Па, и кад наређује поновно гласање у појединим гласачким местима, главни бирачки одбор то чини само онда ако избори нису могли бити извршени, што опет констатују чланови бирачких одбора. Из тога се не може још увек закључити да бирачки одбори стоје према главним бирачким одборима у односу ниже инстанције према вишој.

Какогод да се закључи ова ствар, која има чисто теориско значење, неоспорно је ипак да Државни Одбор, главни бирачки одбори и (месни) бирачки одбори представљају власти и органе истог реда и са истим заједничким циљем, који су један другом подређени (*untergeordnet*) или наређени (*übergeordnet*). Државни Одбор је највиши чисто изборни орган, главни бирачки одбори су нижи од њега, бирачки одбори нижи и од њега и од главних бирачких одбора.

2. Али овде треба нагласити, и то је прво што смо овим написом имали за циљ, да међусобна веза и зависност (подређеност и надређеност) између појединих изборних органа није ни законом ни праксом тачно утврђена. Специјално у колико се односи на надлеж-

ност Државног Одбора и његову власт према нижим изборним органима. По досадашњој пракси, Државни Одбор је увек сматрао да је његова дужност исцрпљена у организирању главних бирачких одбора и установљењу и организирању месних бирачких одбора. Ван те дужности, Државни Одбор је консеквентно до сад одбијао од себе ма какве друге дужности и ма какву надлежност.

Врло често се, у пракси, дешавало да су ниже изборне власти, нарочито првостепени судови као помоћни изборни органи, тражиле од државног Одбора упутства у извесним предметима; он је та тражења остављао без одговора или се оглашавао ненадлежним. Исто су тако поједине личности или партиске организације (опет преко појединих личности јер оне као такве не представљају правна лица), више пута молиле Државни Одбор да пошаље првостепеним судовима извесне инструкције и, нарочито, објашњења у вези са претходним одлукама самог Државног Одбора. Тако, на пример, Окружни Суд у Бањалуци, пред последњим изборима од 1927, није хтео дати потврду једној кандидатској листи док не стигне распоред гласачких места од Државног Одбора. Представници листе су се жалили Државном Одбору, а овај се огласио ненадлежним да решава по тој ствари и није донео никакву одлуку.

Ми мислимо да оваква резервисаност Државног Одбора, овако уско схваћена надлежност и страх да се не пређу границе тако уско одређене надлежности нису оправдани. Државни Одбор је врховни изборни орган. Вођење избора представља у суштини једну управну радњу (формално су избори припремна законодавна делатност). Код управних послова, виши органи имају увек власт давања инструкција, упућивања на циљеве закона, одржавања једнообразности у примени законских прописа. Државни Одбор, истина, није обично у могућности да званично саобраћа са бирачким и главним бирачким одборима, сем што их организује, јер ти одбори раде онда кад Државни Одбор није на окупу и рађе брзо, тако да не би могли чекати његова објашњења.

Али сви остали јавни органи (првостепени судови, општински судови и т. д.), кад врше изборне функције, обично припремне, нису ништа друго него изборни помоћни органи. Општински судови стоје редовно под надзором Министарства Унутрашњих Дела; у изборним стварима надлежност тога Министарства елиминисана је. Првостепени судови стоје, уопште, а у пословима судске администрације специјално, под надзором Министарства Правде. Свака ингеренција Министарства

Правде, међутим, у питањима изборних радња апсолутно је искључена. Ако се овде елиминише и надлежност Државног Одбора, ствара се могућност да судови примењују законске прописе сасвим произвољно, неједнообразно и различито.

Надлежност судова при изборима своди се на чисто формалне околности. Баш зато подвргавање њихово у тим пословима под надзор Државног Одбора не може се сматрати ни чудно ни незаконито. У пракси се два-три пут појавила потреба да се донесу начелне одлуке о примени извесних одредаба Закона о бирачким списковима. Сваки пут је Министар Унутрашњих Дела преко Министра Правде тражио од Београдског Касационог Суда да донесе своје мишљење о примени тих одредаба, сходно тачки 2 Закона о његовом устројству. Да ли је то мишљење тражио и од осталих врховних судова у земљи, није нам познато. Али, и ако их је тражио, није немогуће да је добио различита мишљења. Шта је онда с тим постигао? Место стварне неједнакости у схваћању и примени поједине законске одредбе, неједнакости која би могла и нестати исто тако фактичким путем (што би у току времена, а уз помоћ теоретичара, све судије могле усвојити исто мишљење), долази формална неједнакост, званично призната и стимулирана. Разумљиво је да ће се судови држати тих мишљења највиших судова у земљи, али сваки суд мишљења само свога врховног суда. Кад тако ствар стоји, не изгледа ништа природније него од *Државног Одбора* тражити таква мишљења и омогућити њему да их и по сопственој иницијативи издаје. У Државном Одбору се налазе, поред председништва Скупштине, председници свих врховних судова у Држави. Судиски је елемент у огромној већини ту заступљен. Не може ли се узети да је између осталог баш због околности што су судови помоћни изборни органи одређено да њихови шефови долазе за чланове врховног изборног органа? Место да сваки Касациони Суд у појединим правним областима Државе даје особена мишљења о примењивању изборних норми, природније је да то чини Државни Одбор у коме су заступљени сви председници тих касационих судова, па чак и већину у њему сачињавају. Шест таквих председника и председник Државног Савета чине преко две трећине чланова Државног Одбора (од укупно десет). Учешће председника Државног Савета у томе је овде корисно, што и Савету подређени судови, управни судови, такође врше врло важне изборне функције за обласне и среске изборе, а сам Државни Савет представља још увек врховну контролну инстанцију над

правилношћу обављања општинских избора у Србији. Да су, међутим, управни судови постојали у време доношења Изборног Закона, њима би несумњиво био поверен знатан део изборних послова које обављају редовни судови, зато што су их обављали и кад управних судова уопште није било. У сваком случају, Закон о бирачким списковима важи, скоро цео, за све врсте избора: и за изборе скупштинске (државне), као изборе обласне, среске и општинске. Кад би, према томе, постојао један Касациони Суд за целу земљу, ни његова мишљења не би обавезивала управне судове и Државни Савет, док би свим судовима било теже не послушати мишљење о разумевању изборних норми највишег изборног органа, у коме сарађују и решавају председници свих њихових врховних судских инстанција. Ово мишљење не би, истина, правно обавезивало судове. Али правно не обавезају судове ни „мишљења“ Касационог Суда; то нису начелне одлуке по тачки првој поменутог члана Закона, него само мишљења дата на основу тачке друге истог члана.

Мора се признати да Државни Одбор није формално ниједном одредбом овлашћен да даје таква мишљења. Његова је надлежност, може се приметити, строго Законом ограничена (чл. 7, 8, 33, 50, 53 и 83 Изборног Закона), и тим одређеним правима и дужностима не сме се ништа ни додати ни одузмати. Кад би то мишљење преовладало, ове наше рефлексије имале би важности само *de lege ferenda*, оне би могле послужити као предлози за целисходно и правно адекватно решење тога питања законодавним путем. Ми ипак мислимо да ни *de lege lata* нису наши закључци апсолутно немогући. Ако Закон није изречно признао Државном Одбору право да утиче ма како на рад нижих изборних органа, специјално судова, он то није дао ни врховним судовима. Ове чак није нигде означио као изборне органе уопште, док се из свих наведених чланова Закона јасно испољава фигура Државног Одбора као врховног изборног органа. Редовни врховни судови су само репрезентовани у једном изборном органу кроз своје председнике, али тај орган је баш Државни Одбор. Начело једнообразне примене законских наредба важи као освештано начело правног поретка, које се и уставима прокламира (на пр. чл. 4 Видовданског Устава, по коме су сви грађани пред законом једнаки и уживају једнаку потпору власти; те једнакости нема ако се исти законски прописи различито примењују уз толеранцију и на очиглед државних власти). Да Државни Одбор општи са свим властима и има извесно право заповедања, у питањима избора, види се из чл. 7

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Изборног Закона *in fine*. Што се специјално судово тиче, он, по, изречном наређењу чл. 33 И. З., решава о територијалној компетенцији судова у једној важној изборној околности (потврђивању кандидатских листа). Иначе увек касациони судови одређују надлежност нижих судова. Овим изузећем касационих судова од своје редовне надлежности, законодавац је, канда, хтео поставити принцип да касациони судови као такви у изборним стварима немају никакве компетенције. Првостепени судови, као изборни органи, потпадали би под контролу Државног Одбора, а учешће председника касационих судова у том одбору и факт да они у њему представљају већину, гаранција је да ће се поштовати независност судова и да ће се онемогућити сваки покушај увлачења политике у судове. Најзад, треба имати на уму да по владајућем мишљењу, врло правилном уосталом (Слоб. Јовановић, Уставно Право, 1924, *passim*), ни Народна Скупштина нема право да оцењује исправност изборних радња где се редовни судови појављују као контролни органи (потврде бирачких спискова, кандидатских листа и т. д.) Кад то право не би, бар индиректно и у једном ограниченом обиму имао Државни Одбор, сваки би првостепени суд могао да тера своју самовољу до краја. И због тога би, дакле, његову власт у овим питањима требало признати.

Кад би се усвојило ово наше гледиште, Државни Одбор би се морао чешће састављати а не само кад се избори распишу. По нашем мишљењу, без обзира на овде изнесене разлоге, Државни Одбор је једна перманентна државна установа која се састаје и периодично и од времена до времена али која има искључиво изборне циљеве. То наше мишљење ми смо покушали да образложимо на другом месту (вид. чланак „Гласачка места“ у Архиву за правне и друштвене науке свеска за новембар 1927).

3.) Досад је говорено (1) о врсти и карактеру изборних власти и (2) о њиховој међусобној вези и компетенцији, нарочито Државног Одбора према нижим изборним органима. Остаје сад да се реши још једно врло важно питање у вези са композицијом нижих специјалних изборних органа које је покренуто 1927 у Главном Бирачком Одбору у Сарајеву, а које у нашој правној литератури није никако додирнуто.

По Закону о избору народних посланика (чл. 52), бирачки одбор сачињавају: један председник кога именује Државни Одбор (првенствено из реда правника), један општински одборник кога одреди сам одбор (или више њих ако се више општина спајају у једно гласачко место) и онолико представ-

ника кандидатских листа колико их је првостепеном суду пријављено. Главни бирачки одбор сачињавају (чл. 76 Изб. Зак): један председник кога коцком изабере Државни Одбор између чланова највиших судова у Држави, један судија апелационог суда или председник првостепеног суда кога одреди Државни Одбор, председник месног општинског суда и по два представника сваке кандидатске листе.

У Сарајеву се 1927 догодио по прилици овакав случај.¹⁾ За једно решење у конкретном случају сагласили су се председник главног бирачког одбора, његов заменик (председник окружног суда) и представник општине, уз још неке представнике кандидатских листа који су се из политичких разлога определили за то решење. Противу таквог решења била је већина представника кандидатских листа, које су опет руководили политички обзири да се не определе за то решење. Како је решење уз кога је био председник било несумњиво на Закону основано, он и како, као ни његов заменик, нису пристали да усвоје или потпишу гледиште већине. Он је онда изјавио да бирачки одбор састављају само тројица чланова: он, његов заменик и представник општине. Ови чланови једино имају решавајући глас, сви други само консултативан. У Народној Скупштини, колико нам је познато није вођена о овоме дискусија приликом верификовања мандата. Ипак зато, ово питање представља један од најосновнијих и најважнијих проблема у нашем изборном поступку, и од његовог дефинитивног и општег решења зависи много вредност и правилност изборне радње.

По нашем одлучном мишљењу, председник Главног Бирачког Одбора у Сарајеву био је потпуно у праву кад је стао на горње гледиште. Законодавац је схватио изборни поступак као једну компликовану радњу коју је Закон детаљно регулисао, не могавши ипак предвидети све случајеве који могу наступити, и за чије је вођење због тога потребно присуство правника. Он ће једини бити у стању да потпуно схвати законска наређења, да правилно примени закон и, у сумњивим случајевима, да изнађе вољу законодавца. Што је изборни орган виши и што је процедура компликованија, биће потребно присуство већег броја правника. У сваком бирачком

¹⁾ Он је био саопштен преко новина, али без потребних детаља и образложења. Тих образложења нема ни у записнику Главног Бирачког Одбора који се налази у Народној Скупштини. Само се из записничких примедба види да су представници појединих кандидатских листа захтевали да се нареди поновно гласање на извесним местима и ако је оно формално било правилно завршено и у записнику, који су потписали сви чланови месног бирачког одбора, није уопште било примедба.

одбору мора бити један (само у оскудици правника може бити именовано неко друго школовано лице), у главном бирачком по два, у Државном Одбору бар седам. Према томе, ти правници морају имати пресудну реч у изборним стварима, иначе ја њихово присуство илузорно. С њима се, у власти одлучивања, могу упоредити и сви они чланови бирачких органа који су представници општег интереса и који долазе на та места по положају или по избору једне јавне корпорације. Представници листа, пак, ретко кад могу да се уздигну на висину објективног судије. Њима је Закон омогућио и ујемчио да присуствују обављању целог изборног поступка као чувари интереса својих листа (отуда *представници* листа) а не као судије у својим сопственим стварима. Они по Закону имају права да прате ток читавог изборног поступка, са места одакле се он у потпуности види, и да сваку појаву за коју мисле да је неправилна констатују у записнику. Више изборне власти, специјално Скупштина, узмеће у разматрање те њихове примедбе и донети по њима одлуку. Даље и више од тога, они нису власни ништа да предузимају.

Дозволити представницима кандидатских листа да решавају у главним бирачким одборима као пуноважни чланови, значи у много случајева онемогућити и упропастити изборне резултате. Како код нас није уопште ограничен број гласова које једна листа мора да добије да би добила право на два представника у главном бирачком одбору, могу у једном компактном изборном округу три четири опозиционе странке са врло малим бројем присташа, или чак без икаквог присташе, шиканирати и спречавати главни бирачки одбор у његовом раду. То може да чини и једна сама странка, која може истаћи неколико листа јер се уопште не нада мандату и добити већину у главном бирачком одбору. На тај начин, такве странке могу потпуно омести рад тога одбора и спречити га да изда пуномоћства стварно изабраним посланицима. Ако би се то догодило у неколико округа, нема више Скупштине и нема кога да те грешке исправи и верификује мандате и без пуномоћства. Шта смета лајцима партизанима (представницима листа) и да одреде као изабране сасвим друге личности а не оне који су стварно изабрани? А у Скупштини испочетка решавају, о верификацији, сви чланови који су добили пуномоћства.

Ово што важи за главни бирачки одбор, важи и за месне бирачке одборе. И ту треба узети да представници листа имају само саветодавајући глас у одборима и право да стављају своје примедбе у записник ако би чему имали да замера. У бирачким одборима нема,

истина, обично него два стална пуноправна члана: председник одбора и један члан општинског одбора. Али зато, у бирачким одборима, председник редовно има већу власт него остали чланови: он се једини стара за одржање реда на биралишту (чл. 58 и 61 Изб. Зак.), он руководи поступком примања гласова и има специјална права идентификовања бирача (чл. 63). Он је ту обично једини правник или школован човек и беспристрасан јавни функционер; зато су му дата већа права него осталим члановима одбора. Због тога није ништа ненормално ако се у случају неслагања у мишљењу између председника бирачког одбора и јединог пуноправног члана његовог, мишљење председниково унесе у записник као мишљење одбора а вотум члана као одвојено мишљење.

Да ови наши закључци нису противни духу и смислу Изборног Закона, видеће се из овога. Представника кандидатских листа може бити у бирачком одбору, а може и не бити (јер нису назначени). Кад их нема, радња одбора је једнако правилна и пуноважна као и да су назначени (чл. 55). У Одбору морају у свако доба изборног дана бити два члана присутна; један од њих мора бити између пуноправних чланова, а ако нема представника листа, оба. Тим је Закон експлиците одредио кворум Одбора на два члана (чл. 59). Док се пуноправни чланови Одбора казне што нису дошли у одбор, или што нису потписали записник, са представницима листа је сасвим друкчије. Кад представник кандидатске листе који је већ учествовао у раду одбора оде са биралишта, он самим тим губи право на даље учествовање у раду Одбора (чл. 69 и 109). Представници листа могу се и не потписати на записник; он постаје пуноважна јавна исправа и без њиховог потписа (чл. 69 и 109 Изб. Закона).

Уопште говорећи, Закон је схватио улогу представника кандидатских листа у бирачким одборима *као сјоредну, никако бићну*. Он их назива члановима као и друге, али из разних његових одредаба јасно се види да су ти чланови нижег ранга према члановима Одбора који заступају у њему јавни интерес. Теорија може из тога лако извести закључак да су они чланови са *консултативним вољумом*. Они, у интересу своје листе, имају право стављати примедбе на записник за сваку појаву која им се чини незаконита. Те примедбе узимају у обзир и цене доцније виши изборни органи (главни бирачки одбори и Народна Скупштина). Отуда је установа таквих чланова целисходна и корисна; они врло често штите индиректно и јавни интерес, интерес законитости и правног реда. Али, првенствено, они су само представници листа

и као такве их Закон третира свуда где их специјално помиње.

У главном бирачком одбору је прописан кворум од тројице чланова, равно онолико колико има пуноважних чланова (чл. 76, четврти став). И ту представници листа могу не присуствовати одборском заседању, па да ипак одлуке одбора буду пуноважне. Њихови потписи на записнику, по нашем мишљењу, такође нису потребни (чл. 109 Изб. Закона, када би се друкчије закључило из чл. 82 И. З.).

Законодавац не би уопште, поступао логично кад би исту власт признао представницима малих и великих листа и члановима Одбора који долазе по положају или избору највишег изборног органа, чиме се даје гаранција њихове непристрасности. Шта би онда требала читава процедура именовања или пак бирања коцком оваквих чланова и ангажовање врховних власти у Држави у том циљу кад би од њих именовани председник одн. члан имао у одборима иста права као и представник једне листе која може и немати пуних 100 гласова у целом округу. Не би било правично ни представницима свих листа признати исто право решавања, једнако право и

представницима листе која ће добити све мандате и оних које неће добити ни једног (у пракси је, међутим, немогуће знати унапред колико ће која листа добити мандата или гласова). Али, кад је у питању саветодавни глас, ту се не могу правити разлике између представника листа. Сваки од њих има право да ставља примедбе на опажене неправилности, јер једној листи може ваљати један глас колико другој стотина гласова, и једна мала грешка у поступку може учинити понекад више стварне штете него маса великих. Код верификовања мандата све се ове околности узимају у обзир, али њихов домаћај цени сасвим друго тело, чији чланови ипак имају за то веће квалификације и бољу легитимацију него обични представници листа. Зато овај закључак води највише рачуна о једнакости и равноправности „чланова“ бирачког одбора, ма да на први поглед изгледа да им је противан.

Из свега би се овога могло закључити да је поступак представника Главног Бирачког Одбора у Сарајеву био правилан, и да овакво гледиште треба да усвоје сви представници бирачких и главних бирачких одбора у будуће.

О трговачкој фирми

— Д-р Јаков К. Челебоновић, адвокат —

Фирма је име под којим се воде трговачки послови, стварају права и обавезе, и стиче или отуђује имовина. Фирма долази од латинске речи „firmare“ т. ј. потписати исправу трговачким именом.

Трговачка фирма је искључиво право њеног сопственика и у једној општини не може нико други стећи право нити протоколисати фирму под истим именом. Стога је надлежна комора дужна нарочито на то пазити, да не дозволи двојници протоколисање исте фирме, већ са извесном изменом да се једна од друге тачно разликује.

Од трговачке фирме треба разликовати назив радње (као: „Код три сељака“, „Код париског шика“), који није саставни део фирме, па на назив нико нема искључиво право сем у случају несолидне конкуренције у истој брани и у истој општини на пр. „Хотел Бристол“, „Кодак друштво“ итд.

Једно лице може имати за једну врсту трговачких послова само једну фирму; али за различите врсте може имати више фирми без обзира на место. Јавни ортаклук може имати само једну фирму; али исти јавни ортаци могу саставити више јавних ортак-

лука, па тада могу имати за сваки јавни ортаклук по једну фирму.

Право на протоколисану фирму јесте једно лично и искључиво право сопственика. С тога сопственик ужива заштиту фирме. Ово нарочито важи код ортакких фирми. Али фирма није једно имовинско добро, које се може узети у попис за наплату дуга и изложити продаји или које се може узети у стечешну масу као имовина.

Трговачка фирма је за трговину, а не за грађанске правне послове. Тако сопственик једноособне фирме, која се разликује од његовог крштеног имена, не може ван радње куповати непокретно имање на име фирме, већ на своје крштено име; код ортакке фирме може радња купити непокретно имање на име фирме.

Ако сопственик фирме промени своје презиме, може ипак задржати фирму под ранијим презименом на основу стеченог права на фирму.

Ако се једноособна лична фирма претвори у ортакку или обратно може се задржати ранија фирма. Али ако се лична фирма претвори у стварну или обратно, мора се учи-

www.нिति. потребна измена за јасно распознавање. Ако се промени сопственик фирме, има се ова промена протоколисати и објавити.

1. Врсте фирме.

Фирма је увек везана за предузеће и према броју сопственика и врсти предузећа дели се фирма на личну, стварну и мешовиту фирму: на једноособну и ортачку фирму, и на истиниту и неверну фирму.

Лична фирма гласи на једно или више физичких лица и употребљава се кад је сопственик фирме једно лице или више физичких лица. Стварна је фирма она, која се одређује према предмету предузећа и употребљава се увек кад физичка лица нису непосредни сопственици фирмине имовине и кад за фирмине дугове не одговарају физичка лица, већ само фирмина имовина. Мешовита је фирма кад су чланови физичка и правна лица.

Али се у новије време појављују као сопственици ортачких личних фирми поред физичких и правна лица и то највише као јавни чланови командитних друштава. Тако у место да јавни ортак у једном командитном друштву буде једно физичко лице, које ће одговарати за фирмине дугове целокупном својом имовином, појављују се командитне фирме, у којима је јавни члан неко постојеће акционарско друштво, а командитни ортаци су физичка или правна лица.

Личне фирме могу бити једног физичког лица или више њих физичких или правних. Према томе могу гласити на име једног физичког лица или на име више физичких или правних. У првом случају фирма је једноособна, у другом је ортачка. Једноособна фирма може, разуме се, припадати само физичком лицу.

Истините су фирме оне, које гласе верно на име сопственика. Оне се са променом сопственика увек мењају и добијају увек име новог сопственика. Кад се са променом сопственика не мења фирма, већ се ранија фирма задржава без обзира на име нових сопственика исте, онда је фирма неверна. При оснивању радње фирма мора бити верна, а неверна може само доцније постати променом својих чланова и задржавањем истог ранијег имена.

2. Личне и стварне фирме.

а) Личне фирме.

Личне фирме гласе на име сопственика радње. Лична фирма састоји се из рођеног имена и презимена сопственика фирме. Ако фирма припада једној особи фирма се састоји из крштеног имена и презимена исте особе; али сопственик може крштено име да

скрати, па да у место целог имена употреби само почетно слово или први слог. Тада фирма има почетно слово имена и цело презиме њеног сопственика. Ако фирма припада неколицини физичких особа фирма се састоји из имена и презимена свију јавних ортака, или из имена и презимена једног или више јавних ортака са додатком „и друг“, „и другови“, „и Ко.“, или из презимена једног јавног ортака са реченим додатком или из презимена више јавних ортака са реченим додатком.

Код личне фирме крштена имена или презимена са Ко. или без овог јесу битни саставни делови фирме. Сви додаци пред или испод фирме као: „помодна радња“, „фабрично предузеће“, „код три сељака“, „код златне звезде“ и т. д. без обзира, да ли су ова обележја означена при потврди фирме или не, нису битни саставни делови фирме и могу се при потписивању фирме употребити или изоставити. С тога лична фирма мора увек имати име и презиме сопственика или једног од сопственика. Лична фирма, која се састоји само из поменутих додатака без личног имена, не одговара ни закону ни циљу протоколације фирме и не треба да има правну вредност.

Личне ортачке фирме могу припадати и правним лицима, као што смо напред изнели. Према томе правна лица могу бити јавни чланови јавног ортаклука, јавни чланови командитног ортаклука и командитни ортаци у командитном ортаклуку. Ако су у јавном ортаклуку само правна лица јавни ортаци мора фирма гласити на име више правних лица или једног од њих са додатком „и Ко.“; а ако је у јавном ортаклуку који члан физичко лице, може фирма гласити на име тога физичког лица са додатком „и Ко.“ или обратно.

Ако је код командитне фирме јавни члан једно правно лице, онда мора фирма да гласи на име тога правног лица са додатком „Командитно Друштво“.

У свима случајевима, где је правно лице јавни ортак, ово одговара својом целокупном имовином за друштвене дугове.

б) Стварне фирме.

Стварне су фирме, које се састоје из главних речи, којима се одређује извесно предузеће. Стварне фирме не смеју представљати непосредну својину једног или више физичких лица. С тога код стварних фирми нема имена физичких лица. По изузетку може се код стварних фирми узети у фирму име физичких лица при претварању личне фирме у стварну или ради употребе имена проналазача или других важних имена на гласу; али се у овим случајевима мора употребити и додатак, који обележава стварну фирму

као „А. Д.“ (акционарско друштво), „к. а. д.“ (командитно акционарско друштво)“, „д. с. о. о.“ (друштво са ограниченом одговорношћу и т. д.

Стварне су фирме код акционарских друштава, код друштава са ограниченом одговорношћу, код командитних акционарских друштава и код бродарских друштава.

3. Значај и дејство личних и стварних фирми.

Фирма представља једну личност са засебном имовном целином. Фирма као таква ради, стиче, прибавља и отуђује имовину особено без обзира на њеног или њене сопственике.

а) Код личних фирми сопственик или јавни чланови (јавни ортаци) представљају фирму и они су сопственици фирмине имовине као и непосредни дужници фирминих обавеза, ма да имовина у фирми чини једну особену целину.

Кад лична фирма припада једном лицу, онда је оно једини представник и сопственик фирме као и обвезник фирминих обавеза без обзира, да ли је фирма идентична са именом и презименом сопственика. Сопственик једне личне фирме идентичан је са својом фирмом и он њу представља у пуном смислу. С тога се имовина овакве једноособне фирме не може разликовати од друге приватне имовине сопственика фирме ван радње. Субјект имовине у фирми и имовине ван фирме је једно исто лице. С тога се обе имовине у погледу сопственика не разликују између себе, а и дугови за фирму и приватни дугови такође се не разликују. Ово важи без обзира да ли фирма једног физичког лица гласи онако, како се сопственик у грађанству зове т. ј. на име и презиме сопственика или се назив фирме разликује од имена и презимена сопственика.

Кад лична фирма припада неколицини ортака као код јавног ортаклука, онда су сви ортаци заједно сопственици и представници фирме и фирмине имовине; али су јавни ортаци тако исто сваки за себе представници фирме и фирмине имовине. Ортачка фирма није неко особено правно лице, већ скуп физичких лица — ортака; с тога сваки јавни ортак представљајући своју ортачку фирму управо заступа при том све своје јавне ортаке. Имовина ортачке фирме представља једну особену целину, ма да она припада ортацима непосредно и ма да ортаци имају целокупно право располагања. Имовина фирме разликује се од остале имовине појединих јавних ортака ван фирме. Фирмини повериоци имају непосредно право наплате из фирмине имо-

вине, а имају тако исто право и из особене имовине појединих јавних ортака ван фирме; али лични повериоци појединих јавних чланова ортачке фирме немају непосредно право наплате из фирмине имовине, већ из дела дотичног ортака по одвајању његовог дела из фирме.

Код командитног ортаклука са објављеним улогом командитног ортака и објављеним додатком „командитно друштво“ или скраћено „К. Д.“ имовина припада јавном и командитном ортаку као и код јавног ортаклука, али са разликом да командитни ортак нема права располагања ортачком фирмом. Јавни и командитни ортаци су сопственици командитне ортачке радње и њихово је право стварно правне природе. Ако је објављени командитни улог у виду акција, онда улагачи у погледу улога имају она права, која имају акционари.

У пракси постоји и тајни командитни ортаклук, где постоји тајни уговор о командитном ортаклуку између сопственика фирме и улагача командитног улога, где командитни улог није објављен, а ни на фирми не постоји додаток „К. Д.“ У овом случају тајни командитни ортак нема стварно право на ортачку имовину, већ тражбено право. Трећим лицима тајни ортак није познат, а у случају стецишта он не конкурише у наплати заједно са повериоцима фирме.

б) Код стварних фирми сопственици удела нити представљају фирму нити имају непосредно право својине на фирмину имовину. Стварна фирма јесте једно особено правно лице, која се у основу разликује од њених деоничара. Деоничари су према стварној фирми трећа лица. Стварну фирму имају имовинска предузећа са сопственим именом, а са капиталом подељеним у деонице. Фирма и имовина стварне фирме не припадају непосредно њеним деоничарима, већ ови имају сразмеран део у добити и у капиталу на случај ликвидације, као и право управљања према правилима. Деоничари не представљају друштво, већ за ово изабрани деоничари. Деоничари код стварних друштава не одговарају за друштвене обавезе, ако су свој уписани удео уплатили; у противном одговарају само са својим уписаним а још не уплатеним делом деоница.

4. Једноособна и ортачка фирма.

Једноособна је она лична фирма, чији је сопственик једно физичко лице. Ортачка је фирма кад су више лица сопственици једне фирме односно радње. Ортачка фирма може бити јавног или мешовитог ортаклука. Јавног ортаклука је фирма, када су сви чланови

јавни чланови фирме, где сви одговарају солидарно и непосредно за све фирмине обавезе, како са имовином фирме тако и са целокупном својом осталом личном имовином. Командитна фирма је она, где су један или више ортака јавни чланови фирме и одговарају целокупном својом имовином у фирми и ван ње, а један или више ортака су тајни ортаци и одговарају само са уложеним или објављеним улогом. Код фирме јавног ортаклука морају бити објављени сви чланови ортаклука, али капитал не; код командитне фирме мора бити објављен јавни ортак без обзана његовог капитала, а тајни командитни ортак не објављује се, већ само износ командитног капитала. Командитне фирме у место тајног ортака објављују његов улог.

За означавање командитног друштва при протоколисању командитне фирме додаје се имену јавног ортака додаток „к. д.“ или „командитно друштво“; али се у том случају мора означити и величина износа командитног капитала т. ј. оног улога, који улаже тајни ортак (односно тајни ортаци). Ако се не објави висина улога командитног ортака суд не сме дозволити да се дода имену фирме додаток „командитно друштво“ или скраћено „к. д.“ Фирма јавног и командитног ортаклука по правилу не треба да буде стварна фирма, већ само физичка, јер један ортак мора бити јавни члан фирме, који ће за фирму одговарати целокупном својом имовином, својим именом и личношћу. С тога фирма јавног и мешовитог ортаклука треба да гласи на име физичког лица са додатком „и ко.“ или „командитно друштво“. Али у новије доба појављују се фирме јавних и командитних ортаклука, чији чланови нису физичка већ правна лица као акционарска друштва или друштва са ограниченом одговорношћу. Овакве фирме појављују се сада највише у виду командитног друштва, где је акционарско друштво јавни ортак, а физичка лица тајни ортаци.

Ни теорија ни судска пракса нису сложне у овом питању, могу ли правна лица бити јавни ортаци и јавни чланови фирме код јавног или командитног ортаклука. Противници правних лица као јавних чланова фирме бране своје гледиште, да код личних једноособних и код ортакких фирми сопственици и јавни чланови одговарају својом особом за радње и обавезе фирме грађански и евентуално кривично и дају вредност фирми својим именом и гласом; док код правних лица, као акционарских друштава и друштава са ограниченом одговорношћу, као јавни чланови одговарају само материјално својим капиталом.

Браниоци гледишта да правна лица могу бити јавни чланови јавно ортакких и командитних фирми бране своје гледиште следећим разлозима: правна лица, као акционарска и друга друштва, имају исто право располагања, па зашто њима забранити ово право јавног чланства, кад материјално одговарају као и физичка лица. Код јавних или командитних ортаклука по смрти сваког јавног члана настаје велика тешкоћа у погледу продаје радње; а овако, када је јавни члан правно лице, искључене су ове тешкоће.

По нашем трговачком закону и закону о радњама не би правна лица могла бити јавни чланови фирме код јавног и командитног ортаклука. С тога наши судови не би смели потврдити трговачку фирму, у којој би акционарско друштво или друштво са ограниченом одговорношћу били јавни чланови фирме.

Да ли би законодавци требали да одобре правним лицима да буду јавни чланови фирме или не, зависи од питања, треба ли више обезбедити повериоце и у опште трећа лица а тиме и подићи трговачки углед, или имати пред очима слободу искоришћавања приватно правних интереса. Свакако да је у интересу не само трећих лица, већ и у интересу самог кредита трговачког реда, да јавни чланови јавно ортакких и командитних фирми буду само физичка лица, јер поред материјалне одговорности физичка лица пружају кривичну и моралну одговорност па и нарочити глас од економске вредности.

Ако су код јавно ортакких и командитних фирми јавни чланови акционарска друштва, онда повериоци ортакких фирми не могу имати потребну контролу над таквим јавним ортаком, јер они не могу законом путем вршити потребну контролу над дотичним правним лицима нити подвргнути нужној одговорности управљаче дотичних друштава. С тога на случај да наш законодавац усвоји модерно гледиште у корист правних лица треба да он законом обезбеди трећа лица од изигравања законске одговорности.

У новије доба акционарска друштва као таква отварају радње под командитном фирмом, у којој је акционарско друштво јавни ортак, да би избегла јавно полагање рачуна, плаћање велике порезе и велике наследне таксе стварних сопственика предузећа.

Тајни командитни ортаклук је у случају, кад јавни командитни ортаклук не објави уговорени командитни улог, већ сопственик фирме закључи са командитним ортаком тајни командитни уговор. У овом случају однос између ортака остаје непознат повериоцима и могу га ортаци раскинути по својој вољи без одговорности према повериоцима фирме.

С тога тајни командитни ортаклук нема никакве везе са фирмом.

5. Истините и неверне фирме.

Истините фирме гласе на име сопственика. Са променом сопственика мења се и фирма; само испод истините фирме може стајати „пређе Н. Н. (како је пре фирма гласила). Истините фирме дају веће јемство трећим лицима, која имају трговачке послове са фирмом, јер из имена фирме увек знају, који су сопственици. Они знају из сваке фирме сваку промену без да иду сваког часа у трговачки суд да се увере о њеним променама. Систем истините фирме важи у Швајцарској. Наш закон о радњама прописује у чл. 2. истинитост фирме; али се пракса не држи строго овог прописа. Тако је занатска комора у Београду издала 14. октобра 1925. године под Бр. 10612 одобрење Добрици Веселиновићу-Петровићу, да може протоколисати фирму на име „Гинтолеон“ и Првостепени Београдски Трговачки Суд потврдио је 16. октобра 1925. год. под Бр. 40988 фирму под именом „Гинтолеон“, ма да је сопственик ове фирме Добрица Веселиновић-Петровић. Г. Веселиновић је одмах после тога заштитио у Управи за Заштиту Индустриске Својине жиг „Гинтолеон“, па је одмах забранио истинитом Гинтов Леону у Скопљу употребу његовог сопственог жига на сапуну, који је од пре двадесет година употребљавао за обезбеђивање ове своје производње.

Индустриска Комора у Београду одобрила је 21. маја 1926 под Бр. 2115 Јовану Милошевићу и Ивану Лакићу да воде своју радњу у Аранђеловцу под стварном фирмом, ма да је радња сопственост двају ортака физичких лица. На основу овог одобрења Првостепени Крагујевачки Суд протоколисао је 2. јуна 1926. год. под Бр. 50926 двојици физичких лица фирму без њиховог имена и то под називом „Повлашћена Индустија Мермера „Венчац“, ма да је овај назив управо споредан део једне ортачке фирме.

Београдска Трговачка Комора одобрила је 22. јануара 1926. год. под Бр. 572 Индустриском и Трговачком Д. Д. „Дрина“ из Београда да отвори командитну радњу под фир-

мом „Мануфактурно Командитно Друштво“ и Првостепени Београдски Трговачки Суд потврдио је 1. фебруара 1927. год. под Бр. 6057 ову фирму. После ове фирме на основу одобрења трговачке коморе трговачки суд потврдио је велики број командитних фирми без да јавни члан буде физичко лице и без обзране командитног капитала као: Викторија к. д., Флорида к. д., Банкарско Заложно к. д., Будућност к. д., Универзал к. д. ит.д.

Ове фирме нису верне и не одговарају строгим прописима трговачког законика и закона о радњама, јер нису имена сопственика верно представљена, нису код командитних фирми јавни чланови физичка лица и није објављен командитни капитал.

Неверне су фирме, када се из њих не види тачно, који су сопственици фирме или није објављено верно све што се по закону тражи. Неверне фирме настају најчешће после промене сопственика, када се задржава стара фирма. Неверне фирме дозвољава немачки трговачки закон у случајевима промене сопственика. Тамо се ово дозвољава у интересу радње, да би иста задржала и даље свој добар глас и после промене сопственика; али овај систем не даје довољно јемства трећим лицима, јер она могу продужити своје пословне везе са истом фирмом даље у уверењу, да раде са старим сопственицима речене фирме.

Какво ће гледиште у овом питању заузети наш законодавац у пројекту новог трговачког законика: хоће ли тражити верност фирме или дозволити неверност фирме, није нам познато; али ради одржавања сталног и доброг кредита трговачким фирмама потребно је, да се овај одељак тачно прецизира и да се не дозволи велико одступање од верних и истинитих фирми. Нарочито је потребно одржати код ортачких и командитних фирми место јавног члана само за физичка лица, објаву командитног улога и тачно означавање акционарског друштва и командитног друштва; да друштво са ограниченом одговорношћу буде означено потребним додатком поред фирме и да одступање од истините фирме буде само услед промене јавних ортака, а никако при оснивању једне радње.

Београдски Конгрес Међународног Књижевног и Уметничког Удружења

— Др. Видан О. Благојевић, адвокат —

Свој овогодишњи Конгрес, који је јубиларан, јер представља педесетогодишњицу од постојања Удружења и двадесетпетого-

дишњицу председниковања г. *Мајара*, одржало је Међународно Књижевно и Уметничко Удружење у Београду. Београд је изабран

из два разлога: прво, што су представници Удружења љубазно позвати у Београд и друго, што је Београд предмет нарочите њихове пажње због предлога закона о заштити ауторских права. Овај законски предлог, саображен изменама извршеним у овој грани права на ревизионистичкој дипломатској конференцији у Риму (мај 1928.), представља у своје домену заиста лепу новину. Ако постане закон, он ће садржати у себи и принципе којима још многа домаћа законодавства неће бити надахнута, а што ће нам служити на част. Ако смо последњи на листи држава које су донеле овакав закон, ми ћемо бар бити први у погледу савршенства његова.

Конгрес је привукао пажњу многих странаца. Највише су били заступљени Французи, из чије је средине председник г. *Мајар*, за тим је било Енглеза, Пољака, Чехо-Словака, Румуна, по један Белгијанац, Египћанин, Немац, Мађар, председник Међународног Бироа Швајцарац г. *Остерџаг*, и др. Многи представници страних сила били су акредитовани на Конгресу. Да ли је било представника наших домаћих интелектуалних Удружења, није нам познато, јер нигде нису представљени. Утисак је да их није било, што је за жаљење. У сваком случају Загребачко Удружење за заштиту књижевне и уметничке својине није било заступљено. Да ли је звато да учествује на Конгресу, није нам познато, али је његово одсуство, односно одсуство њених представника, нарочито г. г. *Стражњицког* и *Албини*, примећено. Г. *Стражњицки*, аутор законског предлога о заштити ауторских права, у колаборацији са г. *Шуманом*, није могао изложити своје схватање о пом. законском предлогу и на њему својствен начин, бранити га.

Даље, утисак који су конгресисти морали добити био је потпуно одсуство наших културних Удружења. Све је се у главном svelo на мали број чланова извршног одбора, њих девет на броју, који су представљали наш интелектуални Београд, били учесници на свима манифестацијама рада Конгреса, изумимајући стварног рада — претреса питања на дневном реду Конгреса, кад је се овај одбор свео на неколико чланова, са моментима кад ни једног члана присутног није било. Како је ово одјекнуло код страних представника, није тешко погодити. Ми пак са наше стране устајемо енергично против оваквог рада, јер је у нашој земљи приличан број лица које интересује питање заштите ауторских права, а којима није дато право присуства на Конгресу.

Конгрес је радио од 27. до 29. септембра. Првог дана претресен је закон — тип Удружења и закључци римске конференције. Дру-

гог дана претресен је наш законски предлог. Г. *Шуман*, један од твораца овог предлога закона, поднео је детаљан реферат о истом, који је примљен са похвалом од Конгреса. То је лични успех г. *Шумана* који је неуморно радио на овом законском предлогу заједно са г. *Стражњицким*.

Г. *Живојин Перућ* проф. Универзитета, референт по питању научне својине, није лично присуствовао, па је његов реферат, пошто је претходно одбијен од г. *Мајара*, јер Конгрес то питање не интересује, доцније прочитан, пошто није било других наших реферата. Правни ауторитет г. *Перућа* није дозвољавао да се његов реферат одбије. Али, кад је то већ учињено, онда је велика грешка што је он доцније ипак прочитан. Уверени смо да при познавању ствари и у оном тренутку, г. *Перућ* не би дозволио читање његовог рада о научној својини, који је добио признање од највећих међународних стручњака из ове области права.

Са овим је наша стручна колаборација завршена. То је у складу са слабом посетом наших интелектуалаца на Конгресу. Говори се на пр. да је Народно Позориште за време свечане преставе, било полупразно, док карте нико није могао добити на каси Народног Позоришта ако није хтео да иде на II и III галерију! Сала конгресна била је готово празна. За оно мало учесника у раду заиста је огромна сала Официрског Дома била прави луксуз.

И нехотице намеће нам се упоређење овог Конгреса са оним одржаним 1926. године у Варшави. Пољаци су сасвим друкчије схватили своју дужност. За свој нов закон о заштити ауторског права од 29. марта 1926. год. они су спремили девет референата, сви из реда правника. За дискусију о закону — типу означили су четири референта, свега дакле тринајест. Французи су са своје стране имали по првом предмету једног референта (г. *Мајара*), а по другом предмету дванајест референата, свега дакле тринајест. У свему је било двадесет и шест референата. Сви референти били су унапред оштампани на писаћој машини и раздати конгресистима. Учешће на Конгресу било је огромно. Посета пољске публике на седницама Конгреса, пријемима, банкетима и др. била је велика. Интересовање за Конгрес било је у истини невероватно и успех је био необично велики.

Шта је код нас урађено? Приликом свечаног отварања Конгреса било је присутно око 50 наших интелектуалаца, при раду Конгреса било их је највише десетак. Референт је са наше стране био свега један. Французи су имали неколико референата. Г. *Шуману* би очигледно било лакше да је имао на кога

WWW.UNI
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

да се ослони и подели посао. Говорило је се у празној сали. Г. *Мајар* је морао добити утисак о потпуној деинтересованости наших интелектуалаца за рад Конгреса.

Шта је узрок овоме? Сигурно не недостатак заинтересованих интелектуалаца, ни новчаних средстава, већ недостатак организације, а можда жеља да нико не дели славу са унапред привилегисаним лицима. Каква је то слава, кад се дискутује у празној сали, није тешко одговорити. Ми је остављамо недирнутим. Да неко за ово одговара, не пада нам на памет ни да питамо. Главни је

је да су учесници Конгреса срећно завршили свој рад и отишли кућама. Шта они мисле и какве утиске носе из наше земље, то је за многе споредно. За нас је пак ово главно, јер ти утисци, ако се хоће бити искрен, нису чак ни задовољавајући. Један разлог више да се никако не дозволи више оваква припрема за сличне Конгресе. А како се Конгреси спремају и успевају, нека се упита за савет Стални Одбор Конгреса Правника. Тако ће се знати да сем великих пара, за Конгрес да успе треба још много других ствари.

Око новог зајма и стабилизације*)

— За правну и економску дискусију —

— Аполон Еропкин —

Нови државни зајам предвиђен је у суми од 50 милиона фун. стер. Ако се овај државни зајам потпуно реализује, наш државни дуг увећаће се за 14 милијарди динара. Као што је познато из публикованог досијеа Министра Финансија, намера је да се овај зајам подели на неколико партија, при чему ће услови ануитета сваке партије одговарати стању државних папира на берзи са њиховим курсом у даном моменту.

Ми знамо да садашњи приход државних папира варира од 5,5 (рента ратне штете) до 8 (7 одсто зајам). Ако се узме просечно 6—7, то ће ануитет овог новог зајма бити у суми од 840 до 980 мил. дин. годишње.

На тај начин после реализације новог зајма наша ће се плаћања државних дугова више него удвостручити. Ова чињеница показује нам са колико је обазривости и озбиљности потребно приступити овоме питању.

Уз ово не може да се не скрене пажња на још један врло важан моменат у стању наших државних дугова: на име њихова неједнакост, нетачност и непознавање њихове тачне цифре. Док званични извори по подацима из 1922. год. тврде да је њихова сума на дан 1. јуна ове године износила око 25 милијарди дин. дотле професор Косијер износи суму од 69.5 милијарди дин.

Ја нећу улазити у детаље суме државних дугова Краљевине, већ само могу да констатујем да ова сума још није тачно утврђена. Против овога нема се шта рећи, ако се сетимо да наш државни дуг Француској још није регулисан; да сума т. зв. летећих дугова још није утврђена.

Постоји мишљење, да нови инвестициони зајмови нису ни мало опасни за државни буџет, чак обратно: они су веома корисни, јер

протежу издатке на будућа поколења, на која ће прећи део држ. дугова, који су уложени у дугорочне инвестиције, н. пр. у грађење нових железница.

У ствари ово је мишљење тачно. Сасвим је јасно да је немогуће вршити инвестиције на рачун текућег државног буџета и само се по себи разуме, да је немогуће из државног буџета, рецимо од 11 милијарди, као што је наш, саградити железницу, која кошта 14 милијарди динара.

Инвестициони, ванредни издаци, морају ићи ван буџета помоћу ванредних извора, т. ј. зајмова. И будућа поколења, која ће такође уживати користи од ових инвестиција, логично је да треба да приме на себе и део тегабе намета.

Али у овом случају није реч о ванредним инвестиционим издацима, који иду ван буџета, већ о најобичнијим издацима, који чине дуг части сваке државе, која себе цени, о *процентима на државне дугове*, који се уносе у држ. буџет неизоставно сваке године и морају се на време и тачно плаћати:

Може ли обичан државни буџет Краљевине примити на себе нове издатке на отплату нових државних зајмова у суми од око милијарде динара годишње? Може ли обичан државни буџет, поред овог новог издатка, примити на себе још и издатак на отплате већ постојећег осталог државног дуга, до сада још неутврђеног, али који ипак хитно очекује свој ред, као н. пр. дуг Француској, летећи дугови и остали, који су на терету државе?

Ево ове милијарде динара које улазе у свакогодишњи буџет по ануитету.

Реч није о будућим поколењима већ о садашњим. Како ће она поднети ову нову те-

*) Да би обавестио читаоце о овом закону, усвојеном у Народној Скупштини, за који постоји најживљан интересовање, уредништво објављује тачан текст његов.

гобу због отплате анuitета државних дугова под условима садашњег живота? Ово је питање од особите важности нарочито у времену економске кризе и због тога је неопходно потребно детаљно га расмотрити.

Као први главни услов, који је поставио конзорцијум англо-американских банака при закључењу новог зајма, јесте *стабилизација* динара.

Новчани оптицај у држави један је од најважнијих проблема економије целог становништва, апарат новчаног оптицаја — врло осетљив и нежан, као еолова харфа. И ако је неопходно приступити новом зајму са највећом пажњом и опрезношћу, питању о валути треба приступити не само са пажњом, већ и са зебњом да се не би покварио овај нежни финансијски апарат.

Сетимо се, какво је зло у држави створила неопрезна реформа — замена нашег стабилног динара за несигуран круно-динар, — која је пореметила сав новчани систем; оборила курс нашег динара на 1/20 његове вредности; преправила државу аустриским банкнотама, које нису имале никакву вредност чак ни у својој домовини; развила огромну контрабанду аустриске макулатуре и засенила сав наш економски живот сјајем лажног цветања индустрије у дубоко земљорадничкој држави: сви су постали лажни богаташи; и за тај тренутак сјаја скупо су затим платили, кад су се освестили и кад је динар ступио у период стабилизације. Наша економика и сада још вуче тешки крст као последицу стабилизације динара. Ова је стабилизација врло скупо плаћена.

О каквој још стабилизацији сада може бити речи? Ово је тако велика област наше економије да је веома опасно по други пут је подвргавати ма каквим операцијама или експериментима.

Нико не сумња, да се о стабилизацији динара као златном новчаном оптицају, не може ни мислити: овоме још није дошло време: Није могућ златан новчани оптицај онда кад је пасиван не само платежни већ и трговачки биланс државе; кад је државни буџет унет у народну скупштину са дефицитом; кад ће нови зајам још више да погорша положај нашег биланса по исплати процената у злату?

До душе, Краљевска Влада нада се и обећава да ће моћи саставити крај с крајем и уништити дефицит у буџету. Али ће ова закрпа бити ушивена белим концима и кроз њу ће се јасно видети лањски дефицити. Одакле су се и појавили ови „летећи дугови“, ако не из ових закрпа буџета без дефицита?

Али и при папирном новчаном оптицају стабилизација валуте постиже се низом еко-

номских и финансијских односа, а пре свега активним платежним билансом: треба да се више унесе злата у државу, но што се изнесе. Ово је најобичнији аритметички задатак о басену са две цеви. Ово је физички закон природе и никакви укази, декрети или манифести не могу *стабилизоваићи валуте*, која стварно не постоји.

У целој овој предстојећој операцији са озаконеним стабилизованим курсом динара можемо се плашити једнога, на име питања о старим рачунима између државе и Народне Банке.

Рачуни Државе са Народном Банком ће пре свега изнети на дневни ред државни дуг Народној Банци од 4.3 милијарде динара. Да би тачно оценили ову колосалну цифру, треба имати у виду да банкнота Народне Банке има у оптицају свега 5.3 милијарде. На тај начин активу Народне Банке чине државне домене, које су заложене код банке као обезбеђење и износе 2/5 целе активе, јер злата, метала и стране валуте има свега у суми мање од пола милијарди и есконтованих меница и ломбарда 1.6 милијарде.

Ја врло добро разумем и увек сам у штампи заступао гледиште да ове државне домене у ствари ништа не обезбеђују и курс динара пао је исто тако, као што би пао и без тих домена. Идем чак и даље, да Држава при инфлацији банкнота није добила *никакве реалне вредности*, осим ових хартијица, које су изгубиле велики део вредности.

Али питање сада није у томе. Уоште је *врло ојасно* дотицати се ових рачуна, да се не би уздрмала стабилност динара, постигнута толиким жртвама, ма да овај курс и побољша. Побољшање или опадање курса увек доводи до народне несреће и уздрма целокупан државни економски строј.

Држава, народ, већ су преболели период инфлације и дефлације.

Зар је суђено да болују поново за љубав страног консорцијума, који тражи неку нарочиту „над-стабилизацију“?

Оваку дефинитивну стабилизацију може постићи само девалвацијом, само прелазом на златну валуту. Али за нашу државу ово време још није дошло. Сада имамо да чувамо, шта, без икаквих нових експеримената.

Други услов, који је ставио консорцијум англо-американских банака за нови зајам, јесте израда плана инвестиција, пошто исти носи назив „зајам за јавне радове“.

Противу овог нема се шта рећи, јер се без израђеног плана не може приступити јавним радовима.

Сасвим је јасно да овај план изискује читав низ година да се оствари, као што је и зајам срачунат на неколико година у више рата

У овоме је позитивна страна новог зајма — постепено његово остварење према потреби и у складу са условима наше домаће новчане пијаце. Можемо се надати да ће се временом ови услови побољшати, као што се сада побољшао курс свих наших државних папира, нарочито ренте ратне штете.

Без сумње да ће план инвестиција бити изражен најдетаљније. Али питање ипак није у овоме.

Може ли становништво плаћати проценте на инвестициони државни зајам?

Наравно свима је јасно да се већи део овог зајма мора употребити на зидање железница. Али да ли је могуће, да ће ове нове железнице себе исплаћивати? Пример државне експлоатације постојећих државних пруга не пружа то уверење, јер постојеће пруге у државним рукама не само да не отплаћују проценте на утрошени на њих капитал, већ ни своје експлоатационе расходе не покривају и падају као дефицит на државни буџет. Ово питање о дефицитном државном газдинству железница, *о њиховој комерцијализацији*, најактуелније је питање коме још није нађено решење.

Претпоставимо да ће се и нове железнице показати пасивне, што је врло вероватно, нарочито у прво време њихове експлоатације.

У томе случају државни буџет биће оптерећен новим дефицитом од нових железница онда кад није ликвидирао ни са старима. Тако ће се догодити да ће становништво сносити не само исплату процената око 1 милијарде динара годишње, него и плаћати дефиците за нове железнице.

На тај начин ове железничке инвестиције нису баш тако zgodне за оне који плаћају намет. А шта да кажемо о другим инвестицијама на пр. за побољшање локалних путева, или за зидање морских и речних пристаништа, за зидање разних зграда? Неоспорно је да су сви ови радови нужни и корисни за државу, али је сасвим немогуће очекивати од њих приход у државни буџет и они, који плаћају порез, морају се унапред помирити са мишљу да је неопходно из свога џепа плаћати проценте на све ове инвестиционе зајмове.

Једине инвестиције, које би допринеле становништву непосредну корист јесу радови на мелиорацији и пре свега на исушивању земље.

У Краљевству има поред језера, много блатног земљишта које лако плави. Постоји мишљење да се може сачувати од

воде око 1 милиона хектара плодног земљишта. Неоспорно је да би ово било највеће благо целог нашег народног газдинства, које располаже са свега 6 милиона хектара ораће земље.

Али и поред ослобођења ове земље од воде, мелиорација би могла бити упућена на добит од саме земље: најслабија страна народног газдинства Краљевине јесте слаба плодност земље и мали приход од ње; просечни приход на једног становника Југославије је скоро најмањи међу европским државама. У овоме се састоји сва њена економска беда; с тога наша држава и подноси тако тешко економску кризу; с тога је за њу тако тежак државни буџет, државни намет и државни дугови, који у ствари нису тако велики по упоређењу са осталим државама. Наша несрећа је у сиромаштву становништва, сиромаштву сељака.

Сељак је тај који ће сносити већи део новог државног зајма, који ће отежати државни буџет. С тога је неопходно и право један део овог зајма, и то већи, утрошити на побољшање *земљорадње* у држави.

До каквих закључака можемо доћи из свега напред реченог: је ли нов зајам добар или не? Пре свега треба утврдити, да је врло тешко рећи ма шта позитивно о овом зајму све док не добијемо конкретне услове за његово закључење, јер ни величина процента, ни курс реализације, ни рокови амортизације нису познати.

Треба га закључити ако су услови повољни. Само га треба упоредити са плановима за његово извођење у држави: да не би још већа, над-стабилизација пореметила постојећу стабилизацију динара и да нове инвестиције не падну као нов терет на државни буџет.

При остварењу овог новог зајма треба имати на уму да је сељак — главна основа целог државног газдинства и да зато треба већи део инвестиција употребити на побољшање *земљорадње* у држави, на мелиорацију.

Доћи у финансиску везу са тако моћним консорцијумом англо-американских банака сасвим је потребно. Такви случајеви ретки су и не треба их пропуштати.

Али треба знати, да ако се снага тога консорцијума састоји у злату, то се снага наше државе састоји у земљи, у *земљорадњи*. С тога нека ово злато буде од користи нашој *земљорадњи* и нека ни у ком случају не подрива могућност *земљорадника*: у њему је сва наша снага и наша будућност.

Кратак поглед на административно судство по нашем закону

— Душан П. Мишић, судски писар —

— Свршетак —

Ако Државни Савет на би примио објашњење Министрово а тужба је била уперена противу указа, суд је дужан извести и надлежног Министра и председника Министарског Савета.

У року од 15 дана, Министарски Савет доставиће своје противразлоге — ако се не би слагао са разложима суда — или захтевати седницу Државног Савета ради објашњења спорнога питања. Потом, Државни Савет доноси своју оллуку (чл. 53. У. П.)

Ако би, пак, Министар изјавио, да се слаже са расматрањима и оценама суда било на састанку у Савету било у своме писменом одговору, Државни Савет известиће о томе жалиоца а и Министра о свом последњем кораку (чл. 53. У. П.)

Кад Државни Савет нађе да је поднета жалба неоснована, он ће је решењем одбаци као неумесну.

Одбаци ли тужбу или поништи ли Министрово решење, Државни Савет известиће жалиоца а министра само у другом случају (чл. 55. У. П.)

Посебне одредбе. — Председник ће се старати да се одржи једнообразност у јудикатури Државног Савета (чл. 13 и 14. У. П.)

а) Реферати за општу седницу Државног Савета у случају чл. 15. морају бити написани, умножени и благовремено, пре опште, седнице додељени свима члановима Државног Савета (чл. 4. Д. С., чл. 15. У. П.)

б) У општим Седницама Државног Савета могу учествовати и додељени секретари али они не могу гласати (чл. 3. 13. 52. У. П.)

*

У одељку о Државном Савету изнели смо законске одредбе које су биле њему својствене. Према томе, цео онај сплет прописа, који су се односили на Управне Судове у опште и о којима је било речи у одељку Првостепених Управних Судова, овде нисмо додиривали.

Поновљење спора. — Противу извршних пресуда Управних Судова и Државног Савета може се тражити поновљење спора код одговарајућих судова а под условима предвиђеним у грађанском судском поступку. — Мислимо, да се овај пропис односи и на решења из чл. 43. Д. С. и чл. 54. У. П.

Обнову спора могу тражити оба парничара. Управној државној власти потребно је одобрење Министрово.

Ако би суд нашао да је захтев основан, поништио би пресуду — решење и цео би предмет вратио надлежној управној власти са обавезним примедбама (чл. 44. и 45. Д. С.)

Закључни преглед.

Установа Управних Судова, по нашем закону, посматрана са четири тачке гледишта — грађана тужиоца, тужене управне власти, судова, државних интереса — дала би овакву слику:

1) Законом се одређује број саветничких места. — Спорно је како се установљавају нова места у Првостепеним Управним Судовима.

Међу Управне Власти, убрајају се и самоуправне јединице. Ако тужилац наведе у својој тужби да није добио ни после три месеца, на поновно његово тражење, никакво решење, суд узима у поступак тужиочеву представку, пошто се увери да су наводи његови тачни.

Тужба се може у два случаја поднети: а) ако не би управна власт применила неки законски пропис или би га неправилно применила и б.) ако, унапред, није обраћала пажњу на законску форму при доношењу управног акта.

Суд доноси своју пресуду на основу чињеница које је утврдила управна власт — ако суд не би нашао да постоји, у погледу утврђених чињеница, противуречност, непотпуност у извињању или повреда самога поступка.

(Лицима, чији би интереси били погођени уништењем ожалбеног акта, даје се могућност да буду саслушана).

Пресуда Државног Савета и извршне пресуде Управних Судова обавезне су за Управне Власти и не могу ништа предузимати противу њихове садржине — без одобрења тужиоца.

Тако исто Управна Власт везана је у случају поновљења спора, примедбама суда.

Ако Управна Власт не поступи по пресуди административних судова у року од месец дана, Државни Савет донеће, у том случају, а на доставу тужиоца, решење, којим се потпуно замењује ожалбени управни акт.

Чл. 104. Д. С. загарантовао је грађанима једнообразност у правозуђу (чл. 13 и 14 У. П.)

Ожалбени предмет упућује се судији известиоцу на проучавање. Судија је дужан да поднесе писмени одговор о томе. Извештај се, решењем, прима или не прима од стране

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

суда. На рочишту, известилац први узима реч, излаже стање и суштину спора. Тако исто, при одлучивању гласа прво известилац.

2) Да би се могао засновати административни спор, потребно је, да је повређено право или какав непосредни лични интерес, на закону основан. — Иако лични интерес, заснован на закону, може бити само право, и ми ћемо ипак двојити та два законска појма (види чл. 134. V. Устава.)

Као што се види, непосредни лични интерес је у чл. 15. Д. С. без прецизних граница или је, у најмању руку, широкога обима. По своме нахођењу, туд ће му одређивати границе. На овај је начин искључена заштита посебног личног интереса (неки се пензионер жали због постављања недостојног лица за државног службеника) па преко њега и заштита јавног поретка, где не би дошли у питање ни право ни посредни ни лични интереси појединаца, у моменту тужбе, већ само правни прописи.

Законодавац продужава у овом правцу. Тужба се не може поднети у стварима за које су Управне Власти законом овлашћене да доносе одлуке, по својој слободној оцени. И, ако би се таква тужба узела у поступак, она би се потом одбацила а тужилац би се осудио на плаћање трошкова.

Оваква је одредба опасна. Са ширењем Управне Власти, све ће више бити случајева за њено слободно оцењивање. Дата је слободна оцена Управним Властима не да би оне могле произвољно решавати конкретне случајеве, већ само зато, што Устав, закони уредбе и т. д. дају општа упуства и тиме непосредно неприменљива на велики број изукрштаних и непредвиђених животних догађаја. Будући да закони (шире значење) нису могли доспети у сваки кутак будућих правних заплета, они су оставили увиђавности Управних власти једно поље слободног разматрања, рачунајући увек — што не треба заборавити — да ће оне, на исти начин, решавати конкретне правне заплете као што би они сами решавали. Овако би правна кретања грађана била необезбеђена — ако не би било, сада, власти — суда, који би испитивао, у појављеном спору, да

ли су управне власти, изиграле дато повећење или нису.

Ми налазимо, да су ово две озбиљне мане код наших Управних Судова.

3) Морамо одмах рећи, да није срећно извршена еманципација Врховног Управног Суда од Управне Власти. Шта више, Државни Савет је везан доста и за политичко тело, што се не да лако измирити са духом правосуђа — када је већ Устав допустио закону и други начин бирања државних саветника, зашто законодавац није одстранио избор чланова Државног Савета од сваке интервенције Народне Скупштине и Министарског Савета?

Чланови 47. Д. С., 2. 6. 8. 30. 53. У. П. у колико се дотичу односа Државног Савета и Управне Власти непотребни су. У многоме, они отежавају рад а што је најгоре, стално потсећају врховни административни суд, да је, преко политике и партија, дошао до свога живота.

У накнаду за предњу и неоправдану посредничку подчињеност у корист Управне Власти, дато је Државном Савету чланом 20 Д. С. као и осталим Управним Судовима, да сами решавају о својој надлежности.

Ове се мане не могу прикрити осталим Управним Судовима. Њихово стварање и делатност подпадају под две инстанције — свака у правцу своје надлежности — у непристрасност којих, у начелу, може се веровати: Државни Савет и Министар Правде.

Уставно Краљева постављења и ако је акт Управне Власти ништа неће сметати Управним Судовима као и што није сметало, већ толико година, ни грађанским судовима.

4) Ради заштите законитости и јавног интереса Министар Финансија одређује у седиштима Управних Судова нарочите органе — тужиоце, који би се јављали у случајевима повреде закона, учињене у корист појединаца а од стране управне власти — управним актом.

Спорови финансијске природе, о којима не даје законодавац дефиницију, расправља нарочито одељење, састављено, по могућству и од стручних чланова.

Судска и административна пракса

Кад је банка продала чекове, који су били без покрића, онда је она, и ако на продатим чековима нема њеног „жира“ — преноса, ипак одговорна купцу истих за повраћај купо-продајне цене у смислу § 870. грађ. зак.

Е. Т. Банка представила је суду, да је од Банке М. купила за 175.000 дин. 2000 америчких долара и да јој је Банка М. предала доларе у два чека, сваки од по 1.000 долара,

вучене од Б. Банке на The National city Bank of New-York по наредби Банке М., које је ова пренела на Е. Т. Банку. Како по чл. 11. Правилника о регулисању промета девизама

и валутама, банке не могу куповати девизе, издате од домаћих банака а нису издате на наредбу саме банке, која их купује, она је вратила те чекова Банци М. и ова их је заменила са друга два чека од по 1000 долара вучене од Б. Банке по наредби Е. Т. Банке. Међутим чекови у Њујорку нису исплаћени, пошто није било покрића и кад су јој исти враћени, она је позвала Банку М., да јој замени чекове или јој врати новац. Како ова није одговорила а у међувремену Б. Банка постигла је равнање ван стечаја са својим повериоцима, то је Е. Т. Банка тражила, да се продавац Банка М. осуди да јој врати динара 175.000 уз пријем продатих чекова од 2000 долара, као и да јој плати интерес, таксу и трошкове.

Београдски Трговачки Суд пресудио је да се уговор о купо-продаји 2000 долара закључен између парничних страна, раскине у смислу §§ 554., 555. и 915. грађ. зак. и да тужена банка плати тужилачкој банци 175.000 а да тужилачка страна врати туженој банци два чека од по 1000 долара.

Београдски Апелациони Суд нашао је, да се је овај спор имао расправити не по прописима §§ 554. и 560. грађ. зак., како је првостепени суд погрешно узео, јер ти прописи предвиђају ствар у техничком смислу те речи као телесно ближе обележену у § 182. грађ. зак., а не и тражбена права, већ да је исти спор требало расправити по прописима §§ 864—871. грађ. зак. Даље је нашао, да тужилачка банка не може тражити од тужене стране целу своту свога потраживања, већ само 70% његовог износа, као разлику оног износа који би тужилачка банка добила од саме Б. Банке, да је се јавила у нагодбени поступак, јер је она по прописима Банске Наредбе била дужна, да се у тај поступак пријави, кад је спорно уступање дуга Б. Банке примила од тужене стране у виду чека, по коме је Б. Банка означена као дужник. Зато је поменути пресуду првостепеног суда преиначио и пресудио да тужена банка плати тужилачкој банци 122 500 дин. а да тужилачка банка врати туженој страни продате чекове од по 1000 долара.

Касациони Суд примедбама свога II одељења од 21 I-1928. год. Бр. 13060 поништио је поменути пресуду Апелационог Суда са следећих разлога:

„Погрешно је Апелациони Суд обвезу тужене Банке М. да плати тужилачкој Е. Т. Банци суму, примљену од ове за продате јој чекове, засновао на § 870. грађ. зак. Тужена Банка није уступила тужилачкој Банци своја потраживања по чеку према Б. Банци, која је чекове издала, као што то Апелациони Суд узима, јер она на чековима није ни

означена као овлашћено лице, па да би се могло узети, да је она своја права по чековима уступила тужилачкој Банци. Она чекове није пренела, жирирала, на тужилачку банку јер чекови гласе баш на наредбу ове, већ је чекове само набавила и продала тужилачкој страни и њена се одговорност у овоме случају не може изводити из „уступања чековних потраживања према Б. Банци“. Апелациони Суд у разлозима своје пресуде нашао је, да је у овоме спору доказано, да су чекови првобитно били издати од Б. Банке на наредбу Банке М. и ова их је била пренела на Е. Т. Банку, па су доцније, на захтев ове Банке, ти чекови замењени другим чековима исте вредности, издатим од Б. Банке директно на наредбу Е. Т. Банке — дакле без преноса Банке М. Према томе Апелациони Суд у овоме спору имао је по закону а нарочито с погледом на трговачке обичаје о чековном промету, кад о чеку код нас нема нарочитог закона, да расправи правне последице из овога чековног односа а на име, да оцени: да ли тужена банка може и на основу чега бити одговорна за исплату суме, примљене од тужилачке стране, или не, кад она, без свога потписа — жири — на чековима, не може одговарати тужилачкој страни по самим чековима и кад су чекови, раније на наредбу тужене стране, издати доцније директно на наредбу тужилачке банке по нарочитом тражењу саме ове банке.“

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе Касационог Суда, већ је дао следеће противразлоге:

„Из поднетих доказа и кореспонденције, поднетих уз тужбу а које није тужена страна оспорила — § 178. гр. с. п. види се: да је тужилачка банка тражила од тужене банке М., да јој ова прода 2000 долара, што је ова и учинила, преневши на њу два чека од по 1000 долара, издати од Б. Банке на наредбу тужене банке М. а за суму од 175 хиљада динара. Али како по чл. 11. правилника о регулсању промета девиза и валута од 23-IX-1921. г., банке не могу куповати девизе, издате од домаћих банака, а нису издате на наредбу саме банке, која их купује, то је Е. Т. Банка вратила примљене чекове туженој банци М., да јој замени исте другим чековима, као што поменути правилник прописује.

„Према писму С. С. од 22-IX 1923. г. ови су чекови замењени на тај начин, што је тужена банка М. продала тужилачкој банци друга два чека од по 1000 долара под Бр. 213040 и 213050 издати од Б. Банке на наредбу тужилачке банке и на Њујоршку Банку. Према томе, када је овакво стање ствари утврђено а на име: да је тужена банка

М. речене чекове продала тужилачкој банци и примила одговарајућу вредност у 175.000 дин. па ови чекови нису могли бити наплаћени код банке у Њујорку, будући да нису имали покрића, што је утврђено поднетим протестом, онда по нахођењу Апелационог Суда а с погледом на § 870. грађ. зак., тужена банка М. је одговорна да тужилачкој банци накнади — поврати примљену купо-продајну цену за ове чекове. Међутим да је се остало при првобитно издатим чековима бр. 213020 и 213031, које је тужена банка жирирала и да исти касније нису замењени новим чековима и без жира тужене банке, она би несумњиво била одговорна за исплату, у случају да исти нису могли бити исплаћени. Али по нахођењу Апелационог Суда и у овом другом случају тужена банка је одговорна за исплату поменутих чекова односно за повраћај примљене суме у 175.000 дин. са следећих разлога:

1.) Из акта спора се види а и признањем тужене стране је утврђено § 180. гр. с. п., да је тужилачка банка тражила, да јој тужена банка прода 2000 долара за суму од 175.000 динара; тужена банка пристала је на ову понуду и уступила јој, односно продала јој два чека од по 1000 ам. долара, изданих од Б. Банке за суму од 175.000 дин., који су требали да имају покриће и који су вучени на неку Њујоршку Банку. У смислу овог споразума тужилачка банка са своје стране испунила је своју уговорену обавезу, јер је платила туженој банци купо-продајну цену за поменуте чекове а тужена пак банка продала јој је два чека од по 1000 долара, који су издати од Б. Банке на једну Њујоршку Банку и по наредби тужилачке Банке. Кад то стоји, онда с погледом на § 870. грађ. зак. и на саму природу ствари, мора бити у обавези тужена страна докле год тужилачка банка не наплати чекове т.ј. не добије 2000 долара, за које је туженој банци платила 175.000 динара. Како чекови нису могли бити наплаћени, јер нису код Њујоршке банке имали покрића, онда настаје обавеза уступилачке банке М. да тужилачкој банци изда нове чекове на 2000 ам. долара, или да јој врати примљену купо-продајну цену — § 800. грађ. зак.

2.) Првобитне чекове, жириране од стране тужене Банке М. тужилачка Банка била је приморана, с обзиром на чл. 11. правилника о регул. промета дев. и валут. од 21-IX-1921 год. да замени новим чековима, који ће гласити на њену наредбу, на шта је тужена банка пристала и предала јој нове чекове, за чију исправност је исто тако морала стајати добра, као и за прве чекове. Неоспорно је дакле, да се чек уподобљава меници и

да према томе само потписници на истоме и који су у издању чека учествовали, солидарно одговарају повериоцу за исплату, као и да се правне последице из чековног односа имају расправити по трговачком обичају о чековном промету с обзиром и на чековно право, кад код нас не постоји позитиван Закон о чековима. Таке исто стоји и то, да је у даном случају за стварно покриће чека у првом реду одговоран издавалац, у овом случају Б. Банка.

Као што се види, тужена Банка са тужилачком банком, по учињеном споразуму, који у даном случају по § 13. гр. зак. замењује закон, била се обавезала, да тужилачкој банци набави 2000 ком. долара у чековима са стварним покрићем, па је у духу овог споразума и продала тужилачкој банци два чека од по 1000 долара за 175.000 дин. а који нису имали покрића, што је протестом утврђено. Али из поднетих Народ. Новина бр. 269. уз тужбу види се, да је издавалац Б. Банка према решењу нагодног судије пала под нагодбени поступак због инсолвентности који је поступак окончан извршним решењем надлежног судије Бр. 55755/25. г. о принудном поравнању, због инсолвентности Б. Банке признато и досуђено пријављеним повериоцима 30% њиховог потраживања. С тога је тужилачка страна по прописима Банске уредбе, којима је наведени нагодбени поступак регулисан, била дужна, да се у тлј поступак пријави, кад је ово спорно уступање дуга Б. Банке примила од тражене стране у виду чека, по коме је Б. Банка означена као дужник. Према томе тужилачка банка не може сада тражити од тужене стране целу суму новаца, колико је за чекове издала, већ само 70% њиховог износа т. ј. само за ону суму, у погледу које постоје докази, да се тужилачка банка није могла измирити од издаваоца чека — Б. Банке, да се тамо у своје време пријавила. Ма да на поменутих чековима нема „жира“ тужене Банке, опет однос између тужилачке и тужене стране, има да се регулише не по трговачком обичају за чек ни по чековном праву, већ по самом закону, јер се обавеза тужене стране за повраћај ресто куповне цене за чек у 70% заснива на § 870. грађ. зак., како је напред означено а по коме у сваком случају одговара уступитељ према пријемнику права, на кога је пренео извесно потраживање, у колико ово „не буде измирено од главног дужника.“

Касациони Суд у својој Општој Седници од 10. маја 1928. год. Бр. 5533. усвојио је ове противразлоге и пресуду Апелационог Суда Бр. 3443. оснажио.

Т. И.

Нема утаје, кад је оптужени примио од тужиоца на послугу обвезнице ратне штете, па му их о року није вратио, већ пориче пријем истих.

Првостепени Суд за округ Београдски нашао је, да у радњи оптуженог М. што је од тужиоца узео на послугу шездесет комада обвезница $2\frac{1}{2}\%$ па пријем истих одриче, стоји дело утаје, предвиђено у § 229. казн. зак., казним по § 231. истог зак., па га је пресудом својом за ово дело казнио са један месец дана затвора а ову пресуду одобрио је и Београдски Апелациони Суд.

По жалби државног тужиоца, Касациони Суд примедбама свога I одељења од 23. априла 1928. г. Бр. 1190 поништио је поменуту пресуду Апелационог Суда са следећих разлога:

„Првостепени Суд. па по њему и Апелациони Суд погрешно су нашли, да у радњи оптуженога стоји дело утаје из § 229. у вези § 231. казн. зак. Овакво нахођење оба суда нема ослонца у закону. У радњи оптуженога, што је од приватног тужиоца узео 60 комада обвезница ратне штете, па му их у уговореном року није вратио, нема представљеног дела утаје, нити каквог другог кривичног дела, јер било да се узме, да су ове обвезнице потрошне ствари, било да се узме да су оне непотрешне ствари, однос овом радњом заснован између тужиоца и оптуженога, грађански је однос, који проистиче из писмена, приложеног тужби Бр. 10520 а тај однос предмет је оцене суда у грађанском спору.

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је писмом свога III одељења Бр. 3369 од 4. V. 1928. г., дао следеће противразлоге:

„Апелациони Суд налази, да у радњи оптуженога, што је, како и Касациони Суд у својим примедбама Бр. 1194 вели, узео од приватног тужиоца 60 комада обвезница ратне штете на послугу с обвезом, да их о року врати, па пријем истих одриче, стоји дело утаје из § 229. у вези § 231. казн. зак. Овакво своје налажење Апелацион Суд заснива на томе, што се из својеручно написаног и потписаног писмена приложеног уз тужбу Бр. 10520 види, да је оптужени чисто и јасно изјавио, да је узео на *послугу* од приватног тужиоца 60 комада обвезница ратне штете са обвезом, да му их врати 15. августа 1926. г., па кад оптужени и поред оваквог писмена, којим се утврђује пријем поменутих обвезница од стране оптуженог, *одриче да их је у опшће примио*, онда он овим чини кривично дело утаје одрицањем пријема поверене ствари, које се има по одредбама

казненог закона расправити, §§ 229. у вези 231. и § 2. казн. зак. Противно гледиште: да оптужени доиста *није* примио поменуте обвезнице на послугу, за које је издао писмено, Апелациони Суд налази, да би се могло примити као тачно само у томе случају, да је оптужени, дајући такву одбрану, исту још ма чиме другим, сем свога голог тврђења, поткрепио и *бар до веровајтоће* довео, да пријема стварно није било. Оптужени то своје тврђење у овом случају није ничим ни до вероватноће довео, и оно с тога не може заслуживати никакву веру код чисте и јасне обавезе, издане приватном тужиоцу, јер би закључивање о томе, да пријема на послугу није било, — била само једна ни на чему стварном *неоснована претпоставка* а Апелациони Суд налази да на таквој претпоставци не може заснивати своју пресуду. У осталом, из акта овога предмета види се, да је и сам Касациони Суд у своје I одељењу одлуком својом од 17. фебруара 1927. г. Бр. 1623 по овом кривично-правном спору, приликом расматрања решења првостепеног суда за округ Београдски Бр. 4004 од 17. фебруара 1927. год., стао на гледиште, да у горе описаној радњи оптуженога стоји дело утаје и оснажио поменуто решење првостепеног суда, којим је оптужени стављен под суд и у притвор за ово дело. Однос грађанскé природе по нахођењу Апелационог Суда, између приватног тужиоца и оптуженог постојао би само онда, кад оптужени не би одрицао, да је обвезнице ратне штете примио од приватног тужиоца, већ би у одбрану, што их о року није вратио, истицао ма какво своје право, на основу које те обвезнице треба да остану код њега. Међутим све то истрага није утврдила те се према томе, као истинито има узети оно што је истрага утврдила и *само на основу тих чињеница* овај кривично-правни спор по закону расправи.“

Касациони Суд у својој општој седници од 23. јуна 1928. г. Бр. 7816 усвојио је примедбе свога I одељења Бр. 1194 а речене противразлоге Апелационог Суда одбацио.

Саопштио Т. И.

Подрум, као саставни део куће не може бити предмет засебног права својине.

Тужилац С. тужбом својом и на рочишту навео је, да је продао М., трговцу из Ужица своје непокретно имање у Ужицу, које се састоји из једног плаца, на коме постоји дућан са подрумом и ходником, задржавајући за себе право својине на подруму испод дућана са плацем, колико подрум покрива са подрумским зидовима и право службе-

ности ходника за подрум и натраг за улицу. Накнадно је продао овај подрум са правом службености ходника браћи Ш. из Ужица, но приликом подношења суду на потврду преноса од овог имања, купац дућана М. тражио је обуставу преноса овог имања на купца, наводећи, да је он купио цело имање, описано у тапији, без икаквог изузетка и суд, уважајући ово тражење, упутио је њега — тужиоца С. на спор, ради доказивања, да је он од имања, описаног у тапији, задржао за себе право својине на подруму са плацем испод њега. Зато је тужио суду М. и тражио да суд пресуди, да је поменути подрум са плацем испод њега, његова својина а не туженог М.

Ужички првостепени суд пресудом својом бр. 42894 од 15.-VIII.-1927. одбио је тужиоца од тражења, налазећи, да он, приликом продаје поменутог имања у тапији, није остао сопственик плаца под подрумом, већ да је и тај део плаца, заједно са осталим имањем продао туженом М. Ову пресуду одобрио је и Београдски Апелациони Суд пресудом својом Бр. 6544/927 г.

По жалби тужилачке стране, Касациони Суд примедбама својим Бр. 12504 од 30. XII. 1927. г. поништио је горњу пресуду Апелационог Суда са следећих разлога:

„Правилно је Апелациони Суд, са разлога у пресуди првостепеног суда, нашао, да тужилац нема права и на плац под подрумом, већ само на подрум, без плаца под њиме, пошто је он целу зграду, заједно са плацом под истим, продао туженоме, а себи само задржао подрум без плаца. Но и ако је такво нахођење Апелационог Суда, о таквом смислу уговора између парничара, правилно, опет је погрешно, што је нашао, да таква заједница у једној згради може по закону постојати. Јер, са тих разлога, са којих је суд узео, да не би могло постојати и да би било противно појму права својине кад би се узело, да је тужени купио само дућан без плаца — са тих истих разлога не може постојати ни засебно право својине на самоме подруму, без плаца под њиме. Право својине претпоставља и садржи неограничену и потпуну власт над дотичним предметом, па и право да га сопственик уништи или поруши, чега у овом случају не би могло бити а да се тим у исто време не оштети и не повреди право својине туженога на купљеном дућану, који се налази изнад поменутог подрума. — С тога по нашем грађанском законнику, кућа и зграде у опште и земљиште (плац), на коме су поменуте зграде, представљају једну реално недељиву целину, те због тога не могу бити оделито предмети разних права

својине а по §§ 277, 278 и 279. грађ. зак., право својине и на кућу и на земљиште мора увек остати неподељено. Ако би се такав правно и законски немогући однос уговорио, као што је у овом случају урађено, онда такав однос, као противан самоме појму својине, не може опстати већ се има да разреши и расправи по напред поменутих законским прописима из §§ 287—279 грађ. зак. С тога је суд тужилачку страну требао да одбије од тражења, не са разлога, што она нема право својине и на плац под подрумом, него само на подрум без плаца, већ са разлога, што такав уговорени однос не може по закону да опстане, те се има упутити да исти однос код суда расправи и разреши на напред означени начин и по напред наведеним законским прописима,

Ове примедбе усвојио је Београдски Апелациони Суд и са разлога, у истом изнетих, одобри поменуту пресуду Ужичког Првостепеног суда пресудом својом бр. 1051/1928 г.

По жалби тужилачке стране Касациони Суд решењем своји бр. 4152 од 19-VI 1928 год. одобрио је ову пресуду Апелационог Суда.

Т. И.

За кривична дела, која чиновник учини у службеној дужности, тужба се може поднети или иследном судији или надлежној полицијској власти.

Поглавар среза С. навео је, да се између њега и иследног судије првостепеног суда О. појавио сукоб о надлежности за извиђање кривице К. председника општине, оптуженог за дела из §§ 123. и 125. казн. зак. па је молио Касациони Суд, да у смислу § 41. кр. суд. опст. донесе одлуку по овоме питању.

Одбијајући са своје стране надлежност за извиђање по овој кривици, поглавар је навео: да је овде у питању кривично дело чиновника извршено у званичној дужности и да је самим Уставом прописано, да се појединци, који су оштећени и повређени у своје праву незаконитом радњом чиновника, могу обратити непосредно суду, те је стога и у овом случају надлежан за извиђање суд, одн. иследни судија.

Иследни Судија одбијајући надлежност, са своје стране навео је: да је чл. 18. Устава дато право појединцима, да могу тужити суду државне и самоуправне органе за кривична дела, које би према њима учинили у своје службеном раду, али да то не значи, да се појединци морају обраћати суду и кад је у овом случају поглавар срески примио тужбу и по њој отпочео истрагу, то је он

надлежан да започето ислеђење до краја и изврши.

Касациони Суд, упуштајући се у расматрање питање о појављеном сукобу а на основу § 41. кр. суд. пост. и § 8. Закона о своме Устројству као и по оцени наведених разлога, нашао је:

„Смисао и значај прописа чл. 18. Устава, по коме сваки грађанин има права да тужи суду државне и самоуправне чиновнике за кривична дела, извршена према њему у службеној дужности, је у овлашћењу појединца, да се у таквим случајевима обратe непосредно судској власти за заштиту. Та одредба дакле не обавезује појединца, да се у свима таквим случајевима, без изузетка, мора обратити суду, већ га само овлашћује да може, ако хоће, да поднесе тужбу непосредно суду, у место оној власти, која се по својој надлежности јавља као редовна иследна власт. Према томе, поглавар среза је неправилно засновао своје одбијање надлежности на поменутој уставној одредби, која најзад има и један шири значај, јер се њоме хоће нарочито да истакне слобода и независност појединаца у подношењу тужбе у таквим случајевима а која се одредба никако не може схватити у томе смислу, да се њоме укида надлежност за извођење редовне иследне власти по прописима кривичног судског поступка. Па када је тужба поднета поглавару среза, који је започео и претходне иследне радње и који се према тач. 2. § 19. крив. суд. пост. јавља као редовна истражна власт, то Касациони Суд налази, да је према наведеном у овом случају за ислеђење ове кривице надлежан поглавар среза С.“

Зато је писмом својим Бр. 8270 од 23. VIII 1927. г. сва акта овога предмета послао поглавару среском на даљи поступак по закону. Т. и.

За утврђивање индентитета извесног лица надлежан је редован грађански суд а не административна власт.

Заступник тужилачке стране навео је, да је решењем судије за неспорна дела по маси пок. Д. из Заблаћа упућен на парницу противу С. и О. из истог места, да тим путем докаже, да је малолетни М. у истини син пок. Д. па је молио суд да пресуди: да је малолетни М. син пок. Д., бив. из Заблаћа.

Шабачки првостепени суд нашао је, да у овом случају није спорно никако приватно право, чије би се постојање имало доказивати, већ је спорна само личност појављеног лица, пошто према тужбеном тражењу треба да се утврди истоветност пронађеног

лица са М., сином пок. Д. и да није према томе надлежан за пресвђење овога спора, па је својим решењем Бр. 42076 од 26. XII 1927. г. поменути тужбу одбацио, као апсолутно ненадлежној власти поднету у смислу § 49. грађ. суд. пост.

По жалби тужилачке стране Касациони Суд примедбима свога II одељења од 20. априла 1928. г. Бр. 4114 поништио је поменуто решење са следећих разлога:

„Погрешно је првостепени суд, кад је својим напред поменути решењем одбацио тужбу тужилачке стране у смислу § 49. грађ. суд. пост., као апсолутно ненадлежном суду поднету и такво своје налажење засновао на аргументу, да утврђивање индентитета једнога лица долази у категорију јавних права, за чију расправу није надлежан редован грађански суд у смислу § 1. грађ. суд. пост. већ административна власт. Овакво налажење суда погрешно је са ових разлога:

Из акта овога спора се види, да је предмет тужбе утврђивање индентитета личности, т. ј. тужбом се тражи да суд утврди према принетим доказима, да је пронађени малолетни дечак, који је био изгубљен у бежанији за време рата, заиста Милорад, син пок. Д., бив. из Заблаћа, који се сада појављује као његов законски наследник а од утврђивања његовог индентитета зависи и расправа питања о наслеђу. Утврђивање индентитета једнога лица несумњиво долази у ред т. зв. статусних права, каја су права регулисана грађанским закоником, који регулише приватно-правне односе између појединаца. Наш грађански законик говори о статусним правима у части првој, глави првој, која носи назив: „о личним правима по сопственим својствима.“ Ту су изнета основна права, која се односе на личност човечију, као и они односи, који са личношћу стоје у тесној вези или су од утицаја на њихов правни положај у опште. Па како се у одредбама по статусним личним правима по нашем грађанском законик у регулише и питање о несталим или изгубљеним лицима, — § 51. у коме се изрично каже, да је за проглашавање несталих лица за умрле надлежан суд, то се онда има узети по § 10. грађ. зак., у смислу правне аналогije, да суд мора бити надлежан и за утврђивање индентитета, извесног лица а све ово у толико пре, што је у овоме конкретном случају питање о индентитету малолетног Милорада у тесној вези са питањем о наслеђу, дакле претпоставка за остварење једног чисто приватног права, па је зато баш у смислу наређења § 1. грађ. суд. пост., на основи свега горе изнетог, надлежан редован грађански суд

У Н И В Е Р З И Т Е Т С К А Б И Б Л И О Т Е К А

за расправу овога питања а тим пре, кад се она није могла неспорним путем утврдити код неспорног судије.“ Саопштио Т. И.

За ортаклук на почесне шпекулације, који има за предмет куповину и рационално обрађивање непокретних имања, надлежан је првостепени суд за округ београдски а не београдски трговачки суд.

Поступајући по извршном решењу првостепеног суда за округ београдски бр. 25095 од 26 септембра 1924. год. М. П. је тужбом својом бр. 32276 од 6 децембра 1924 год. тужила првостепеном суду за округ београдски С. С. трговца из Гроцке, молећи суд да донесе пресуду о томе: да је постојао ортачки однос на почесне шпекулације између њеног оца пок. М. Ј. трговца из Гроцке и туженог С. од 1. новембра 1895 год. до 1 септембра 1913 год. и да су за то време пок. М. Ј. и тужени С. куповали и рационално обрађивали разна имања, нека на своје име нека на заједничко име, тако да су од 21 јуна 1913. год. па до смрти М. Ј. прибављена имања остала у заједници, јер су заједничким новцем купљена.

Пошто је тужени С. оспорио постојање овог ортаклука, то је првостепени суд за округ београдски пресудом својом бр. 43739 од 10 новембра 1926 год. *одбио* тужиљу од свога тражења, као од тражења неумесног и недоказаног, неупуштајући се у питање надлежности, налазећи да је за расправу овог спора надлежан.

По незадовољству тужилачке стране под бр. 1412/27 Београдски Апелациони Суд примедбама својим од 17 октобра 1927 године бр. 6482 *поништио* је предњу пресуду првостепеног суда, а с разлога:

„Предмет тужбеног тражења јесте констатовање ортаклука на почесне шпекулације између пок. М. Ј. и туженог. По §§ 46. и 48 трг. зак. овај ортаклук долази у ред трговачких друштава. По § 16 зак. о устројству трговачког суда за спорове између ортака код трговачких друштава надлежан је трговачки суд. Сем тога, по § 47. трг. закона предмет таквог ортаклука могу бити само трговачки послови, те и по томе према тач. 2. § 16. зак. о устројству трговачког суда спорови овакве врсте долазили би у надлежност трговачког суда. На ту надлежност нема никаквог утицаја непротоколисање фирме, јер су ортаци на почесне шпекулације ове дужности ослобођени. — § 48. трг. зак. Како је овде у питању апсолутна ненадлежност, то је тај суд по званичној дужности дужан да ово питање узме у оцену и о њему од-

луку донесе — последњи одељак II ал. § 49 грађ. суд. пост.

„Али, да би се ово питање као и сам спор могли правилно да расправе, потребно је да на основу § 97. грађ. суд. пост. суд позове тужилачку страну да своју тужбу допуни означавајући тачно предмет спора у чему се ортаклук састојао, садашњу ортачку имовину и како се има применити тач. 2 § 94. грађ. суд. пост. јер само на основу такве тужбе биће тачно одређен предмет спора — тач. 3 §. 305 грађ. суд. пост. и моћи ће да се изрече пресуда којом би се парнична ствар свршила — тач. 4. § 305. гр. суд. пост.

„У случају, по расправи напред истакнутих питања да се суд упусти у расправу главне ствари, потребно је и т. д....“

Усвајајући горње примедбе Београдског Апелационог Суда као обавезне, првостепени суд је донео решење бр. 41517 од 28 новембра 1927 год. којим је тужиљу Љ. П. *одбио* од свога тражења као од тражења *апсолутно ненадлежном* суду упућеном, а из разлога:

„Поступајући каже суд, по предњим примедбама Београдског Апелационог Суда бр. 6482 као обавезним за овај суд — § 320. грађ. суд. пост. а прелазећи на оцену истакнутог претходног питања о надлежности овога суда за расправу овог спора у смислу 497 грађ. суд. пост. суд је нашао:

„Да је у конкретном случају предмет спора постојање ортаклука на почесне шпекулације између пок. М. Ј. бив. из Гроцке и туженог С. С. из Гроцке који је ортаклук према објашњењу пуномоћника тужилачке стране на белешци бр. 41517 имао за предмет куповину и рационално обрађивање непокретних имања и да се из туженог навода под ж и прилога види да су пок. М. и тужени С. стајали до смрти пок. М. у односу заједничког трговања, па следствено, да су се бавили трговачким пословима. Како предмет ортаклука на почесне шпекулације чије се утврђивање постојања покренутим спором тражи може по § 47 трг. зак. у опште бити само трговачки посао, и како се, према наведеном, пок. М. у заједници са туженим С. бавио трговачким пословима, то се према тач. 2 § 16. зак. о устројству трговачког суда има узети, да је за расправу овог спора апсолутно надлежан београдски трговачки суд а не овај суд.

„С тога се тужилачка страна има *одбити* од свога тражења изложеног у реферату овог решења као од тражења апсолутно ненадлежном суду упућеном.“

Али, по жалби тужилачке стране под Бр. 2392/28. Касациони Суд *поништио* је горње

решење првостепеног суда за округ београдски а са разлога:

„Погрешни су разлози ожалбеног решења на којима је тај суд засновао своје нахођење о стварној ненадлежности за расправу тужбеног тражења.

„Предвиђајући у § 46. трг. зак. да поред три врсте трговачких друштава (§ 22.), може бити и нарочити вид ортаклука на почесне шпекулације, трговачки законик је и даље у своме § 47. предвидео, да овај ортаклук треба да је закључен за један или више обртаја какве трговачке радње, што значи, да такав ортаклук за предмет свога пословања мора имати обављање једног и више трговачких послова, те због такве природе својих послова и сам ортаклук добија карактер трговачког друштва.

„Па како по тач. 1. § 17. зак. о устројству трговачких судова послови за овај предмет могу имати само покретне ствари, док је у овом случају према наводима и тужби и речи тужилачке стране на белешци бр. 41517 спорни уговор имао за свој предмет куповину непокретног имања, — онда ни ортаклук, тим уговором закључен, нема својства трговачких друштава, те због тога за расправу овога спора и није надлежан трговачки, већ редован првостепени суд.“

Првостепени суд за округ београдски усвојио је ове примедбе Касационог Суда, па упуштајући се у расправу главне ствари донео своју пресуду бр. 22728 на дан 14. јуна 1928. год.

Из горњег случаја изводимо следеће закључке:

Противно убичајеној пракси, да по питањима надлежности, као претходним, решавају само два суда — првостепени и Касациони — у овом случају имамо мишљење *три* суда. Интересантно је подвући, да је неслагање у схватањима о надлежности по овом спору између Апелационог и Касационог Суда веома велико и неоспорно је начелне природе. Апелациони Суд стоји на стриктно законском становишту. Касациони Суд пак тумачи закон много либералније. По нашем нахођењу, становиште Касационог Суда изгледа нам ближе законској и практичној истини, јер ништа ортаке не спречава да закључе уговор о ортаклуку на почесне шпекулације и по предметима нетрговачке природе, у ком случају овај ортаклук не би потпадао под надлежност трговачког суда, већ редовног, првостепеног суда. У противном, не би правно могао постојати и овакав ортаклук на почесне шпекулације, а такву забрану наш закон не познаје.

Видан О. Благојевић
адвокат.

О покушају и нехату (једна интересантна пресуда нижег суда, прокритикована од Касационог Суда)

Пресуда, коју овде објављујемо веома је интересантна како са материјалне тако и са формалне стране. Задржавамо се на цитирању саме пресуде и аката.

М. Б. оптужен је од полиц. власти за то: што је на дан 18. VII. 1927. год. нехотично ранио из пушке И. А. из С., чиме је учинио кривично дело из § 158. у в. § 41. и 44. к. з. Појединачни судија Х. првостепеног суда ставља оптуженог М. под суд за дело из § 158. у в. § 41. к. з. — *„нехатног покушаја убиства“*. Доцније исти судија доноси и пресуду, Бр. 3737, од 13. III. 1928. год., по овој кривичи, чије ћу разлоге у целисти цитирати, а који гласе:

„Према изјави приватног тужиоца — повређеног, као и лекарском уверењу, стоји дело из § 158. у в. § 41. к. зак.

Да је нехотични извршилац овога дела оптужени М... стоји противу њега његово јасно признање које се слаже са свима нађеним околностима — § 225. к. с. п.

Али како приватни тужилац не тужи оптуженога за ово дело, наводећи да је пушка била везана за узицу — конопче, које се, идући, прекинуло те пушка пата и од потреса пукла и њега обранила, то суд налази да у таквој радњи оптуженог М... нема кривичне намере, па ни кривичне одговорности према оптуженом, те с обзиром на олакшице: добро вјодање, признање и малолетство, §§ 58. и 59. т. 4. и 7. к. з. — *што се на основу § 241. к. с. њ. има да пусти испод суђења као невин...¹*“

Овако исто и диспозитив ове пресуде гласи, да се оптужени „пусти испод суђења као невин“.

По жалбама: браниоца оптуж. М., једног судског писара, и држав. тужиоца Касациони Суд је одлуком својом Бр. 4179. од 23. маја 1928. год. поништио је ову пресуду са ових разлога:

„1). Што је првостепени суд, *противно њавној логици и логици у опшће,*² нашао да у радњи оптуженог М... може стајати дело *покушаја* нехатног убиства. Нехат и умишљај, који се претпоставља код покушаја, потпуно се искључују — односно умишљај искључује нехат.

У конкретној радњи оптуженог М... може стајати само дело нехатне повреде и то: свршено дело, из § 180. ал. 1. казн. зак., које се казни само на тужбу прив. тужиоца са плаћањем таксе у напред. Па како при-

¹ и ² Курсив је наш.

ватни тужилац не тужи, то онда не може ни да се суди оптуженоме.

2). **Разлози** првостепенога суда су скроз погрешни и контрадикторни, јер прво суд налази да стоји дело из § 158. у в. § 41. к. з., па чак и кривична одговорност оптуженога па исто утврђује на основу § 225. Крив. Суд. Пос. а одмах, затим, због тога што приватни тужилац одустаје од тужбе, налази, да у радњи оптуженога нема ни кривичне одговорности, те пушта оптуженог испод суђења као невиног и у том се случају позива на олакшавне и казну умањујуће околности.

3). Испод суђења по § 250 а. Крив. Суд. пост. оптужени се пушта решењем кад нема кривичног дела, а као невин по § 241. Крив. Суд. Пос. пушта се пресудом кад има дела, а нема доказа, да га је оптужени извршио. То су два различита два правна појма, која су потпуно јасно детерминисана у горњим законским прописима, те суд није могао и један и други уједно употребити.“

Изгледало би, на први поглед, да су ове примедбе мало оштрије, него би то требало да буде, али, ипак, с обзиром на какву су пресуду упућене, и нису.

Саопштио Јов. Б. Мијушковић

Нов закон о адвокатима за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

I ГЛАВА

Стицање адвокатуре

§ 1.

Адвокатура је занимање јавног поретка. Њој је циљ да адвокат својим стручним знањем помаже савесно и поштено појединцима правним саветима; да утиче на измирење странака које дођу у сукоб у правним односима или интересима; да у случају спора пред судовима заступа парничаре бранећи њихове оправдане интересе и права; и да, у опште, у примени закона пред судовима и другим државним властима и јавно-правним телима помаже да се донесе и правилна и правична одлука

Адвокатура се стиче уписом у именик адвоката.

§ 2.

У именик адвоката може бити уписан само онај који докаже следеће услове:

а) да је држављанин Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца;

б) да је способан за вршење правних радња;

в) да је свршио правни факултет као редован слушалац и положио прописане испите у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца или на страни;

г) да је по свршеном правном факултету и положеним испитима провео у вежби потребно време, како је то овим законом прописано; и

д) да је положио адвокатски или судијски испит.

Женска лица могу стећи право на адвокатуру и ову обављати.

§ 3.

У адвокатски ред могу ступити без вежбе (праксе) прописане овим законом и без адвокатског испита судије среских, окружних и трговачких судова, државни тужиоци (државни одвјетници), секретари виших судова са положеним судијским испитом, који се у томе звању затеку на дан ступања на снагу овог закона, а имају пет година службе проведене у томе звању. Они који добију једно од напред именованих звања по ступању на снагу овога закона могу ступити у адвокатског испита по истеку три године проведене у томе звању.

Државни правобраниоци, председници окружних и трговачких судова, председници и судије виших судова и ванредни и редовни професори права на универзитету могу ступити у адвокатски ред без вежбе (праксе) и без адвокатског испита.

Ово право не припада онима, који су дисциплинским путем из државне службе отпуштени или стављени у пензију.

§ 4.

Адвокатуру не може стећи онај:

а) ко услед осуде кривичног суда нема законске способности за вршење адвокатуре;

б) ко је услед дисциплинске пресуде избрисан из именика адвоката и адвокатских приправника, све док не протекне време за које је из именика избрисан;

в) ко с платом врши државну или другу коју јавну или приватну службу у својству чиновника, осим службе хонорарног професора универзитета или хонорарног наставника стручних школа;

г) ко има занимање које се не слаже с угледом, чашћу или независношћу адвоката;

д) ко се својим радом учинио недостојним поверења;

ђ) ко се налази под стечајем;

е) ко се одрекао адвокатури и права на поновни упис — § 36. сл. г.; и

ж) ко због душевних и телесних мана није способен да сам врши адвокатске послове.

Док се молилац налази у истраји пред којим кривичним судом или пред којом дисциплинском влашћу због таквих дела, због којих се по наређењима чл. 1. слова а, б и е овога параграфа не може стећи адвокатура, може се решење по његовој молби за упис у именик адвоката одгодити док се поступак не доврши.

§ 5.

Вежба (§ 2. сл. г.) мора трајати четири године. Од те четири године мора приправник једну годину провести код редовног суда, две године код кога адвоката у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, а једну годину може провести и код државног тужиоштва или јавног бележника, или у административној служби. Приправника, који је већ уписан у именик, суд мора примити на бесплатну вежбу.

Вежбу проведену код адвоката потврђује одбор Адвокатске Коморе, вежбу код јавног бележника Бележничка Комора, а код осталих установа, старешина надлештва.

§ 6.

Молба за упис у именик адвоката има се, са потребним доказима свих законских услова, поднети одбору оне Адвокатске Коморе, у опсегу које молитељ жели да има своје седиште.

Одбор може захтевати од молилаца уписину, коју одређује пословник Коморе.

Одбор ће испитати да ли је молилац испунио све услове, па ће, у колико нема разлога за одлагање по § 4. последњем ставу, решити најдаље у року од четири недеље од када је молба стигла одбору. Иначе се сматра да је молилац примљен.

Молилац коме одбор Адвокатске Коморе ускрати упис у именик адвоката има право жалбе у року од 15 дана Касационом Суду.

§ 7.

Ако Одбор држи да је молилац испунио све услове за упис, али да има околности, због којих ваља у смислу § 4., става првог слова д, испитати да ли је достојан поверења, послаће акта дисциплинском већу и о томе обавестити молиоца најдаље у року од

четири недеље. Против овога закључка нема правног лека.

Дисциплинско веће држаће се код тога поступка наређења која вреде за поступак код дисциплинских кривица. Право жалбе припада само молиоцу и заступнику Коморе. Одбор ће допустити упис ако дисциплинско веће закључи да нема разлога одредити расправу о достојности поверења молиоца, или ако после усмене расправе буде утврђено да молилац није учинио дело због кога би био недостојан поверења. Одбор ће упис ускратити ако се дисциплинском пресудом утврди да је молилац учинио дело, због кога је недостојан поверења. Против овога закључка нема правног лека.

Даљи поступак пред дисциплинским већем отпада, ако молилац, после одлуке по ставу првом, повуче молбу за упис. У таквом случају не може молилац поднети одбору исте Коморе поновну молбу за упис, пре него што прође година дана од како је прву молбу повукао.

Ако би се пак после одобреног уписа сазнало за такве околности које би по § 4., ставу првом слово д, спречавале упис, има се предузети горе наведени поступак. Ако се дисциплинском пресудом утврди да је молилац учинио дело које га чини недостојним поверења, одбор ће упис опозвати. Против овог закључка нема правног лека.

§ 8.

Молилац мора пре уписа у именик адвоката платити прописану таксу и код одбора Коморе положити ову заклетву:

„Ја Н. Н. ступајући у ред адвоката заклињем се свемогућим Богом и дајем своју поштenu реч, да ћу владајућем Краљу Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца веран бити, да ћу се Устава и свију осталих закона савесно придржавати, да ћу, с једнаком ревностју, савесно заступати правду и вршити своју дужност. Тако ми Бог помогао.“

О упису у адвокатски именик одбор ће известити Министра Правде, Касациони Суд и надлежни Апелациони Суд, који ће обавестити остале судове у свом подручју. Упис ће се објавити у Службеним Новинама.

II ГЛАВА

Адвокатски приправници

§ 9.

Одбор Адвокатске Коморе водиће именик адвокатских приправника. У тај именик може се уписати само онај, који докаже да има услове из § 2. сл. а), б) и в) и који није искључен по § 4, ставу првом сл. а) до ж) закључно.

www.cnilib.rs

Ако има околности због којих треба у смислу § 4. става првог сл. д) испитати достојност поверења, примениће се § 7.

Молбу за упис у именик имају потписати и адвокат и приправник. Вежба се рачуна од дана кад је приправник отпочео свој рад. Адвокат је дужан да без одлагања пријави одбору дан почетка вежбе као и свако иступање приправника и свако прекидање које прелази један месец. Одбор ће моћи из оправданих разлога допустити да се у вежбу урачуна и прекид који траје дуже од месец дана. Време пробављено на војној вежби има се рачунати у приправничку вежбу. Ако приправник после смрти адвоката настави свој рад у његовој канцеларији, урачунаће му се у вежбу време до стварног излаза. Остане ли приправник на вежби код адвоката који је преузео на себе канцеларију умрлог адвоката, онда ће тај адвокат без одлагања известити одбор Коморе о томе да је приправник у будуће код њега на вежби.

Одбор може захтевати од адвокатског приправника приликом првог и осталих уписа уписнину, коју ће одредити пословник коморе.

§ 10.

Против одлуке одбора којом му се одбија молба за упис у именик адвокатских приправника, изузевши случај недостојности поверења (§ 7. и § 9. став други), као и против одлуке којом му се ускраћује потврда адвокатске вежбе или којом му се наређује брисање из именика, приправник има право жалбе по § 6.

§ 11.

Адвокат је дужан приправника запослити у разним гранама адвокатског занимања. Одбор има да надзирава како адвокат спрема приправнике, а ако се вежба врши тек привидно поступиће се по закону како према приправнику, тако и према дотичном адвокату.

§ 12.

Молба за полагање адвокатског испита подноси се непосредно или преко Адвокатске Коморе оном Апелационом Суду, који је надлежан за подручје где је адвокатски приправник најдуже вршио вежбу код адвоката, заједно са доказима о условима из § 2. тач. а, б, в, и г. и § 5.

Адвокатском приправнику, који је провео три године у вежби и од тога две године код адвоката и једну годину код редовног суда, допустиће се полагање адвокатског испита.

§ 13.

Адвокатски испит полаже се у Апелационом Суду пред испитним одбором, који се састоји из председника и четири члана, од којих мора бити двојица адвоката.

На крају сваке године за наредну годину Министар Правде поставља председника испитног одбора, чланове и њихове заменике. Двојица чланова овога одбора постављају се из реда судија Апелационог Суда, а другу двојицу предлаже Министру Правде Адвокатска Комора из места надлежног Апелационог Суда. Комора ће предложити Министру Правде осам кандидата. Председник испитног одбора је председник надлежног Апелационог Суда или његов заменик.

§ 14.

Испит је писмен и усмен. Прво се полаже писмени испит, који није јаван, а затим усмени, који је јаван.

§ 15.

Испит се полаже у згради надлежног Апелационог Суда.

Кандидат на усменом испиту треба да покаже довољно теоријско и практично разумевање законских прописа материјалне и формалне природе из приватно-правне и кривично-правне области, као и познавање државног Устава и административног уређења државе.

Писмени испит састоји се из једног задатка из области материјалног или процесног приватног права и једног задатка из области материјалног или процесног кривичног права. Овај је испит тајан за време израде задатка.

§ 16.

Сматра се да је кандидат положио испит кад четири члана комисије гласају да је испит положио.

Саветовање и гласање одбора је тајно.

Одлуку саопштава председник јавно. Кандидату одбор издаје бесплатно уверење о положеном испиту. Овако положени адвокатски испит сматра се и као судијски испит.

§ 17.

Кандидат који није положио испит може га полагати после шест месеци. Ко и по други пут не положи испит може га полагати само још једанпут и то по истеку године дана од дана другог испита.

§ 18.

Приправник, кад му се одобри полагање испита, полаже за чланове испитног одбора и перовођу награду, коју ће одредити Министар Правде.

§ 19.

Ближа упуства о полагању испита прописане Министар Правде.

III. ГЛАВА

Права и дужности адвоката

§ 20.

Адвокат је овлашћен давати савете у свим судским јавно-правним и приватно-правним пословима и заступати пред свима судовима, другим државним и самоуправним властима и јавно-правним телима.

Адвокату је забрањено имати филијалу своје канцеларије и радити у друштву са лицем које није адвокат.

§ 21.

Адвокат је дужан да целим својим држањем чува част и углед свога сталеча.

Адвокат је дужан заступање, кога се примио, вршити по закону и права своје странке бранити против свакога ревносно, верно и савесно. Њему је слободно да изнесе све што му се по закону чини корисним за странку и да се на сваки могући начин послужи свим средствима напада и одбране, која се не противе добивеном овлашћењу, закону и његовој савести.

Адвокат је дужан саставити записник о оним примљеним пословима, које предвиди Адвокатска Комора. Овај записник потписаће адвокат или његов заменик и странка.

Адвокат је дужан чувати тајну о стварима које су му поверене, али то не може бити на штету његовог права да ради свог личног оправдања (став трећи) назначи извор свога сазнања. У сваком је поступку ослобођен дужности да сведочи о ономе што му је као адвокату поверено, или да изда списе којима су му саопштене поверљиве ствари или који су сачињени као белешке о таквим поверљивим стварима.

На захтев странке адвокат је дужан дати странци признаницу на новац, хартије од вредности и исправе које је од ње примио.

§ 22.

Адвокат није дужан примити се заступања странке, и може је од тога одбити не наводећи разлога зашто то чини, али је дужан одбити заступање, па и сваки савет, ако је у истој ствари, или у ствари која је с њом у вези, противну странку заступао или је саветовао у противном интересу, или ако је у истој ствари раније већ радио као судија, државни тужилац, или јавни бележник. Исто тако не сме у једном и истом спору да служи обема странкама или да им даје савете.

Странци која може платити трошкове заступања, али којој су по писменој потврди два адвоката одбила заступање, адвоката ће именовати одбор Адвокатске Коморе. Овај адвокат биће дужан примити се заступања ако га у томе не спречава који од разлога поменутих у првом ставу.

Адвокат је дужан примити се заступања странке, којој се по закону има дати заступник сиромашних. Ограничење остављено у првом ставу овог наређења остаје и овде у важности.

§ 23.

Адвокат је дужан радити на повереном му послу док траје овлашћење и одговара странци, ако га не изврши. Адвокат је овлашћен отказати својој странци заступање, но мора је заступати још 30 дана после достављеног јој отказа, у колико треба да је заштити од штетних правних последица.

Странка може у свако доба опозвати пуномоћство дато адвокату.

Ако странка умре, адвокат је дужан и онда кад му пуномоћство гласи и на име, наследника извести о пуномоћству познате му наследнике, или ако су му наследници непознати — власт за расправу наслеђа, а до даље наредбе наследника односно власти учинити све што је потребно за очување права наследника. Адвокат је ипак властан отказати пуномоћство и наследницима.

Адвокат не може без важних разлога отказати заступање које му је поверено од одбора Адвокатске Коморе у смислу § 22. става другог и трећег.

Адвокат је дужан потписати сваки акт дат суду или другој којој власти, као и сваки примерак тога акта. Забрањено је адвокату да ставља свој потпис на акта, која нису из адвокатске канцеларије.

§ 24.

Ако престане заступање адвокат је дужан странци на њезин захтев издати све њезине списе и исправе, но ако му трошкови заступања нису измирени, властан је, о трошку странке, сачинити и по потреби код надлежне власти оверити и задржати преписе ових списа који су му потребни за доказивање трошкова.

Адвокат није дужан да изда странци основне списа (концепте), писма која му је странка писала, доказе о издацима што их је за странку чинио у пословима у којима ју је заступао, а она му их још није надокнадила. Ако странка захтева, адвокат јој мора о њеном трошку издати преписе таквих списа и исправа. Ова дужност као и дужност чувања списа и исправа престаје после

пет година, рачунајући од дана кад је заступање у томе послу престало.

Ако адвокат после престанка заступања позове странку да узме своје списе и исправе, а странка их не узме, дужност чувања списка и исправа престаје после шест месеци од дана саопштења позива. У таквом случају адвокат је овлашћен да списе и исправе положи надлежном суду на одговорност и трошак странке.

Адвокат није дужан вратити странци пуномоћство, но странка је власна захтевати да опозивање забележи на самом пуномоћству.

§ 25.

Адвокат је овлашћен да одреди другога адвоката себи за заменика, кад је лично спречен. Ако је спречен за дуже од три месеца или мора дуже од три месеца да одсуствује, дужан ће бити да заменика пријави одбору Адвокатске Коморе. Адвокату није потребно одобрење одсуства.

Адвокат је одговоран за награду и трошкове адвоката заменика, а ако се од њега не би могли ови трошкови наплатити, одговорна је сама странка, изузев случаја, ако је она награду и трошкове већ платила свјем адвокату.

§ 26.

У расправама пред судовима, другим државним и самоуправним властима и јавноправним телима адвоката може заменити адвокатски приправник који је код њега у вежби, а који се има легитимисати уверењем одбора Адвокатске Коморе, у колико други законски прописи друкчије не наређују.

Приправник може заступати код Апелационог и Управног Суда тек кад положи адвокатски испит. Код Касационог Суда и Државног Савета може заступати само адвокат.

Адвоката при извршењима може заступати и други чиновник његове канцеларије по његовом овлашћењу.

У свима случајевима замене адвокат носи одговорност за рад заменика.

§ 27.

Адвокат је овлашћен да уговори награду за свој труд, но не сме поверену му ствар ни целу, ни један део њен прекинути. За ваљаност погодбе потребна је писмена исправа у којој има бити назначен износ награде, износ примљеног предујма, и нарочито мора бити речено, да се погодба односи само на награду, а не и на трошкове.

Ако адвокат својом кривицом не доврши предузети посао, погодба о награди сматраће се да не вреди. Странци је слободно да ре-

довним правним путем тражи сразмерно смањење уговорене награде:

а) кад се сама ствар или заступање сврши услед непредвиђеног случаја;

б) кад странка одузме овлашћење услед погрешке адвоката, за коју је дисциплински суд изрекао казну;

в) кад странка опозове пуномоћство у смислу § 23. овога закона.

Осим случаја из § 22. последњег става, адвокат није дужан бесплатно заступати.

Заступника сиромашних допушта суд или она власт пред коју ствар спада, а именује га одбор Адвокатске Коморе.

Ако странка дође до могућности да плати заступање, заступник сиромашних има право захтевати од ње награду.

Адвокат кога суд именује заступником странке има право тражити од странке наплату трошкова.

§ 28.

Министар Правде, по саслушању адвокатских комора и апелационих судова, одредиће правилником висину награде за оне послове адвоката у судском поступку, који по својој једноставности и природи допуштају просечну цену. Ово одређивање може бити различито за разна места и мења се променом прилика.

Правилником одређене награде примењиваће се на случај кад награда није унапред уговорена.

§ 29.

Где нема погодбе или где висина награде није предвиђена правилником, за висину награде која припада адвокату за његов посао, труд и губитак времена, вреде одредбе општег грађанског законика.

Адвокат је овлашћен да тужи странку ради наплате своје награде и трошкова без претходног судског одмеравања. И адвокат и странке могу све док таква тужба није поднесена тражити одмерење адвокатске награде и трошкова, који су настали из заступања пред судом, код онога суда код кога је ствар расправљена у првом степену.

Ако странка тражи одмерење, адвокату ће се наложити да у одређеном року поднесе рачун о својој награди и трошковима, јер ће се иначе награда и трошкови одмерити на основу података које странка изнесе, а адвокат губи право на накнаду трошкова посебне парнице односно оних послова који се услед његовог нехата при одмеравању нису имали у виду.

За овај поступак вреде начела поступка за неспорне ствари. Одлуком има се и расправити питање да ли су послови које је адвокат из-

вршио били потребни за правилно заступање и у колико су они иначе оправдани с погледом на саму ствар и постојеће прилике. Против такве одлуке имају странке право жалбе надлежном суду другог степена. Даљи правни лек није допуштен.

Награда а трошкови (издатци) које је адвокат тражио за то што је било нужно његово учествовање код поступка ради одмерења, имају се такође одмерити. У погледу дужности странке да накнади ове трошкове, имају се применити начела о парничним трошковима из законика о поступку судском у грађанским парницама.

За рад у кривичним пословима вреде одредбе законика о кривичном судском поступку.

Ако је поведен поступак за одмерење, тужба ће се моћи подићи тек онда, кад се потпуно доврши поступак за одмерење.

Адвокат и странка могу се обратити одбору Адвокатске Коморе, да спор о тражбини адвоката мирним путем реши. Поравнања склопљена пред одбором Адвокатске Коморе о тражбинама адвоката против његове странке из одношаја заступања извршна су у смислу грађанског парничног поступка. Ако се странка са адвокатом пред одбором Адвокатске Коморе не поравна, одбор не може решити спор о награди ни као изабрани суд.

§ 30.

Адвокат је овлашћен да задржи папире од вредности, које је поводом заступања примио за своју странку, као и готовину коју је његова странка положила или која је за њу примљена и то до износа који је потребан за покриће његових награда и трошкова, но при том је дужан да се са својом странком обрачуна без одлагања.

Ово задржавање није допуштено ако је у противности са овлашћењем што га је странка дала пре предаје или приликом предаје, или с обавезом примљеном од адвоката да ће с папирима од вредности или с новцима поступати на одређени начин.

Адвокат је овлашћен, а на захтев странке дужан, без одлагања, положити код суда готовину и папире од вредности над којима хоће да врши право задржавања и то до висине свога потраживања, док остатак мора одмах странци вратити. У таквом случају дужан је адвокат да у року од 14 дана тражи и одмеравање својих награда и трошкове у смислу § 29. или да у том року тражи наплату тужбом. Ако је то учинио, признаје му се законско заложно право на папирима од вредности и новцу, које је он код суда

положио и то од дана кад су папири и новац код суда положени.

Под папирима од вредности разумеју се овде и уложне књижице и признанице о оставама код новчаних завода.

§ 31.

Парничне трошкове који се досуђују странци од противне странке, адвокат који је странку заступао може задржати до висине своје награде и трошкова, у колико већ нису подмирени од странке.

§ 32.

У својој властитој правној ствари адвокат има право тражити од противне странке, да му накнади награду и трошкове, који би припадали опуномоћеном адвокату.

За тужбе адвоката из одношаја заступања надлежан је суд пред којим је ова ствар расправљена у првом степену, а иначе надлежан је суд онога места у коме је седиште адвоката.

§ 33.

Ко врши адвокатуру не може уједно:

а) вршити с платом државну или другу коју јавну или приватну службу у својству чиновника, осим службе хонорарног професора универзитета или хонорарног наставника стручних школа;

б) бавити се послом који се не слаже с положајем, угледом, чашћу и независношћу адвоката.

У таквим случајевима одбор Адвокатске Коморе позваће дотичног адвоката, да у одређеном року престане обављати посао који се не слаже с адвокатуром, па ако се адвокат томе позиву не одазове, донеће одлуку да се он избрише из именика адвоката.

Адвоката, који буде дуже од године дана, без оправдања, одсутан из свога седишта, може одбор избрисати из именика адвоката. Противу одлуке одбора према горњим одредбама о брисању адвоката из именика адвоката, може се поднети правни лек наведен у § 6. ставу четвртном.

Ове одредбе важе и за адвокатске приправнике.

§ 34.

Адвокату је допуштено да себи изабере и промени седиште своје канцеларије, но ово преселење има на три месеца унапред пријавити одбору Адвокатске Коморе којој припада, а ако прелази у другу Комору, онда и одбору ове Коморе.

Одбор прве Коморе обзнаниће пријаву огласом у Службеним Новинама.

Ако адвокат, који намерава да се пресели, именује у досадашњем месту своје канце-

ларије преузимаача (заменика), може му одбор Адвокатске Коморе скратити тромесечни рок. Опозове ли адвокат пријаву преселења или промени место куда је хтео да се пресели, о томе ће се пријава учинити и обзнанити на исти начин, али се у овом последњем случају тромесечни рок има рачунати од дана прве пријаве.

Одбор у чијем је подручју дотадашње седиште адвокатске канцеларије, може дозволити и продужење рока за преселење.

И преселење у опсегу истога окружног суда треба обзнанити. Одбор Коморе може у том случају скратити тромесечни рок и онда, ако адвокат не именује преузимаача (заменика).

Ако би постојали разлози са којих се упис може ускратити или одгодити, Комора новог седишта адвокатовог поступиће по пријави преселења онако, као што се у том случају поступа с првом молбом за упис у именик адвоката.

Одбор новог седишта адвокатовог има о упису обавестити Министра Правде, Касациони Суд и надлежни Апелациони Суд и одбор пређашњег седишта, а овај ће на то одредити брисање из именика адвоката.

Адвокатска Комора, на чије се подручје адвокат намерава преселити, може захтевати прописану пристојбу, која се одређује по словником Коморе.

§ 35.

Одредбе ове главе о правима и дужностима адвоката код заступања и саветовања странака, као и узредних послова, примењују се и на адвокатске приправнике.

IV ГЛАВА

Престанак адвокатуре

§ 36.

Право на вршење адвокатуре престаје:

- а) губитком држављанства или способности за вршење правних радња, затим, отварањем стечаја над имовином адвоката, као и у случају одлуке суда да се стечај не отвори за то што имовина адвоката није довољна да се покрију трошкови стечајног поступка;
- б) брисањем из именика адвоката по § 33.;
- в) казненом осудом која има за последицу губитак адвокатуре; и
- г) одрицањем.

Док против адвоката тече дисциплински поступак, или док му је адвокатура обављена, може се адвокат одрећи адвокатуре само с пристанком одбора. У том случају може се одрицање прихватити само онда, ако се адвокат уједно изрично одрекне права да тражи поновни упис. Код дисциплинске

расправе може адвокат и пред дисциплинским већем изјавити да се одриче адвокатуре и дисциплинско веће може одрицање прихватити.

У колико право за вршење адвокатуре престаје услед дисциплинске пресуде одређују прописи о дисциплинском поступку.

По молби за поновни упис решава се по прописима првог одељка овог закона.

V ГЛАВА

Адвокатске Коморе

§ 37.

У Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца образоваће се онолико адвокатских комора, колико има Апелационих Судова.

Министар Правде може променити подручје и образовати нове коморе.

Адвокатска Комора састоји се из целокупног броја адвоката уписаних у именик Адвокатске Коморе на територији надлежног Апелационог Суда.

§ 37.

Адвокатска Комора има да чува углед, част и право адвокатског сталежа и да пази на то да адвокати врше своју дужност.

Своје послове Комора обавља непосредно у скупштинама, а посредно у своје одбору.

Скупштина Адвокатске Коморе је уредно сазвани и конституисани скуп чланова Коморе.

Скупштина се састаје једанпут у години и то у месецу октобру. Она се може сазвати и у ванредни сазив кад то затражи једна трећина чланова Коморе и то мора бити у року од месец дана по писменом захтеву.

Скупштина решава већином гласова присутних чланова.

Одбор Коморе је састављен из броја чланова које одреди скупштина Адвокатске Коморе, али овај број не може бити мањи од 12 (дванаест). Овај избор важи за три године.

Председник скупштине је уједно и председник одбора Коморе. Остале часнике одбора бира сам одбор из изабраних чланова одбора. Упражњена места чланова одбора у току овог трогодишњег времена бира сам одбор или наредна редовна скупштина.

Одбор сваке Адвокатске Коморе израђује сам пословник за свој рад, рад Адвокатске Коморе и скупштине и рад дисциплинског већа. Ови пословници имају се поднети Министру Правде на одобрење.

§ 39.

Председник, заменик председника и чланови одбора бирају се гласачким листићима

између чланова Коморе. Изабраним се сматра онај који је добио више од половине датих гласова. При томе се броје и празни листићи.

Не постигне ли се већина првим гласањем, обавиће се ужи избор између оних који су код првог гласања добили највише гласова.

У ужи избор имају се узети увек два пута онолико лица колико их ваља бирати. Ако је за више особа дат једнаки број листића, одлучује коцка (жреб), који ће од њих доћи у ужи избор. Ништаван је сваки глас који је код овога бирања пао на лице које није било узето у ужи избор. Ако код ужега избора буде број гласова једнак одлучиће коцка.

§ 40.

Сваки је члан Адвокатске Коморе дужан да се прими избора у одбору Адвокатске Коморе, но по одслуженом времену за једну периоду може одбити поновни избор за идућу периоду.

Да ли се може избор одбити из других разлога, о томе одлучује коначно скупштина.

Али ако неко неће да се прими или да настави службу и онда кад се покаже да за то нема довољних разлога, биће кажњен новчано од 50—300 динара, изгубиће активно и пасивно право избора у Адвокатској Комори (§ 43. став први, слово в) за време које се има одмах одредити. Против ове одлуке нема правног лека.

Новчана казна припада благајни Коморе. У погледу наплате и употребе ове казне вреде прописи о дисциплинским казнама.

§ 41.

Председник, заменик председника и чланови одбора бирају се на три године, али ће и по истеку тога времена, или ако се одрекну службе, наставити свој рад до новог избора. Кад прође време њихове службе могу опет бити изабрани. Ако који члан иступи пре него што му је истекло време службе, за преостало време извршиће се накнадни избор, ако је то потребно.

Председник и заменик председника чланови су одбора. Одбор доноси своје одлуке већином гласова. За ваљаност одлуке треба да је присутно најмање половина чланова. Резултат избора јавиће се Министарству Правде, Касационом Суду и Апелационом Суду.

§ 42.

Председник заступа комору према другима и председава у скупштини и у одбору, а кад је спречен, замењује га његов заменик.

Осим вршења послова који му припадају већ у својству председника, у његов круг рада спада:

а) да покуша изравнати несугласице које су из пословног одношаја настале између чланова Коморе и адвоката и адвокатских приправника. Ради тога он може позвати и саслушати странке и оне чланове коморе, који би могли успешно посредовати;

б) да у случају потребе опомене чланове коморе и адвокатске приправнике на њихово понашање;

в) да пази на то да Комора не прекорачи у закону јој прописани круг рада.

§ 43.

У надлежност скупштине Адвокатске Коморе спадају ови послови:

а) она израђује пословник себи, одбору и дисциплинском већу;

б) одређује број одборника;

в) бира по пословнику председништво и одбор Коморе, дисциплинско веће, заступника Коморе, адвокатске судије (X Глава) и оне адвокате, који ће бити чланови Испитног Одбора (13); доноси одлуке у случајевима § 40. став други и § 62. став други и изриче казне по § 40. став трећи и § 62. став трећи;

г) решава о прорачуну доходака и изда- така Коморе и Одбора, одређује улоге чланова, испитује и одобрава Коморине и Одборове рачуне;

д) одлучује о наплати уписнине, која се има употребити на добротворне установе Коморе;

е) правила према којима се казне по §§ 54. става други слово б) и 55. став први слово б. имају употребити на добротворне установе адвокатског staleжа;

ж) одређује да се један део прихода коморе употреби на добротворне циљеве адвокатског staleжа и решава о установама које томе имају да служе;

з) доноси одлуке о издржавању изнемоглих адвоката и адвокатских приправника, њихових удовица и сирочади, и одређује приносе чланова који ће се на то употребити; и

з) подноси предлоге и изјављује о законским предлозима своје мишљење, извештава о стању правосуђа и управе и износи своје примедбе и жеље у погледу њих.

§ 44.

У надлежност одбора спада на посе:

а) да води именик адвоката и решава о упису у тај именик (§ 6. и 7.);

б) да води именик адвокатских приправника, потврђује им адвокатску вежбу и издаје уверење;

в) да извршује одлуке скупштинске;
 г) да врши економске послове Коморе, наплаћује годишње приносе, уписнине и прописане пристојбе извршним путем.

Одлуке одбора о приносима и пристојбама које се имају платити Комори, сматрају се за исправе које су извршене у смислу закона о извршењу.

д) да општи с властима и с лицима која ни су у вези с Коморама;

ђ) да даје мишљења о величини награде адвоката, особито на молбу судова, и да настоји да се спорови о таквим захтевима мирним путем расправљају, (§ 29. став седми);

е) да именује привремене заменике ако је који адвокат болестан или отсутан, а није себи одредио заменика и да именује преузимача адвокатске канцеларије у случају када адвокат буде избрисан из именика или када му се обустави адвокатура. Предлози адвоката и његове родбине у погледу лица заменика односно преузимача канцеларије, уважаће се по могућству ако није случај брисања адвоката из именика дисциплинским путем или случај обуставе адвокатуре. Заменик и преузимач канцеларије имају иста заступничка права као и сам адвокат;

ж) да допушта, именује и уклања заступнике (§ 22. став други и § 27. став четврти);

з) да сазива скупштину адвокатске коморе по пословнику. Одбор је дужан сазвати скупштину ако то тражи једна трећина чланова Коморе;

и) да се жали управном суду и Државном Савету против одлука управних власти којима се сужава адвокатима признати круг рада;

ј) да подноси представке, мишљења и предлоге, који се тичу адвокатуре, управе и правосуђа;

к) да надзирава адвокате и адвокатске приправнике и да изриче према њима казне до 1.000 динара, ако се не би одазвали његовим наредбама. За исплату и употребу казне вреде прописи о дисциплинским казнама;

л) да именује изасланике у Савет Комора;
 љ) да пази да нико не врши бесправно адвокатске послове и да таква лица оптужује; и

н) да бира из своје средине три члана и толико заменика, који ће имати да суде кривице из § 54. овог закона.

§ 45.

Председник, заменик председника и чланови одбора врше своју службу бесплатно, али издаци које учине у интересу или по решењу коморе, имају им се подмирити из коморине благајне.

§ 46.

Жалбама против одлуке одбора има места у колико их допушта овај закон. Рок је за жалбу 15 дана и не може се продужити. Дан доставе одлуке не рачуна се у рок. Ако последњи дан рока пада у празнични дан, рок истиче идућег радног дана. Дан у који је жалба предата пошти узима се као дан предаје одбору. Тај се дан утврђује рецепсом или поштанским жигом на омоту.

§ 47.

Адвокатске Коморе имају почетком сваке године поднети Министру Правде извештај о главним стварима свога рада, а могу у том извештају изнети и своја опажања на пољу адвокатуре, правосуђа и управе као и учинити сходне предлоге.

§ 48.

Ради заједничке заштите права и интереса адвокатског staleжа, Адвокатске Коморе могу образовати Савез Комора. У тај Савез улазе представници свију Комора и изасланици Комора који се бирају на три године.

Савез Комора израђује сам себи пословник. Комора која има до 100 чланова бира три изасланика; ако има више од 100 а мање од 200 чланова, бира пет изасланика; а ако има више од 200 чланова седам изасланика.

VI ГЛАВА

Право надзора и дисциплинско право

§ 49.

Адвокатски staleж је независан.

Надзор над адвокатима уписаним у именик адвоката врши у првом реду одбор Адвокатске Коморе. Вршећи овај надзор одбор може адвоката упућивати и опомињати.

Врховно право надзора припада Министру Правде. Он може распустити одбор Адвокатске Коморе, ако Комора или одбор не би испуњавали своје законске дужности, па ни после поновне опомене и претње распуством. Једновремено са распуством наредиће се избор новог одбора у року од петнаест дана и именоване се владин повереник, који ће обављати послове све дотле, док их не преузме нови одбор. Владин повереник има иста права као и одбор. Против те одлуке Министра Правде одбор има право жалбе Државном Савету. Ова жалба има суспензивно дејство, ако је поднета у року од 5 дана од дана писменог саопштења о распуству.

§ 50.

Надлежно дисциплинско веће казниће за дисциплинске кривице адвоката који повреди дужности свога звања или који понашањем, било у своме звању, било иначе, нарушава част и углед адвокатског staleжа.

Одбор Адвокатске Коморе извиђа и казни мање грешке или немарност у вршењу дужности као и ситније повреде угледа адвокатског staleжа (§ 44. сл. к. и § 54.)

§ 51.

Нарочито се има сматрати као дисциплинска кривица адвоката :

а) ако преко плаћеног посредника или другим којим недопуштеним начином тражи себи клијенте ;

б) ако потпише поднесак који је састављен од пискарача (надриписара) или ако на ма који други начин потпомаже пискарање ; и

в) ако на јавној продаји, на којој заступа кога повериоца (веровника), купи за рачун свој или својих сродника ствар која се продаје.

§ 52.

Одредбама овога закона не нарушава се право судова да изричу казне за повреду реда по законима о поступку у грађанским (спорним и неспорним) и казним стварима. Против адвоката или адвокатских приправника, као заступника странака, није допуштено изрећи, као такве, казну затвора, или новчану казну за повреду реда претворити у казну затвора. Ако се новчана казна не може да плати, то ће се пријавити дисциплинском већу.

Због непристојних и увредљивих израза којима би се адвокат усмено или у писменом акту послужио код суда, у случају на који се не односи пропис претходног става, суд може изрећи против адвоката односно адвокатског приправника казну до 500 динара.

Против овакве одлуке може се у року од 15 дана поднети жалба непосредно вишем суду, који решава коначно. Ова жалба не обуставља извршење одлуке.

§ 53.

Прописи овога закона о надзору и дисциплинском поступку за адвокате имају се примењивати и на адвокатске приправнике уписане у именик адвокатске коморе.

§ 54.

Одбор Коморе од три члана (§ 44. сл. н.) може у случају незнатније повреде дужности (§ 50. став други) казнити и адвоката :

а) опоменом — или

б) новчаном казном до 200 динара.

Против одлуке овог одбора нема места правном леку.

Одбор може изрећи казну тек пошто адвоката саслуша.

§ 55.

Дисциплинске су казне :

а) писмени укор ;

б) новчана казна до 5.000 динара против адвоката, а до 1.000 динара против адвокатских приправника у корист благајне оне Коморе код које је кажњеник уписан.

При изрицању новчане казне може се уједно одлучити да ће се она, на случај немогућности њене наплате, заменити којом од казна доле означених под в), али за време најдуже до шест месеци ;

в) обустава вршења адвокатуре, која не сме премашити годину дана. Адвокатски приправници могу бити кажњени продужењем времена вежбе или губитком права заступања, али и једно и друго највише за годину дана ; и

г) брисање из именика адвоката.

§ 56.

Брисање адвоката из именика има се изрећи нарочито :

а) ако је у случају законске препреке за упис лукавством постигао упис у именик адвоката ;

б) ако је, и поред тога што му је надлежно дисциплинско веће обуставило вршење адвокатуре, за време обуставе, обављао адвокатске послове за свој рачун или обуставу изигравао на било који други начин.

Адвокат који у томе помаже чини дисциплински преступ.

§ 57.

Адвокат који је по § 55. слово г избрисан из именика адвоката, не може бити поново уписан пре него што прођу три године од дана брисања ; а адвокат који је избрисан услед казнене осуде не може бити опет уписан све док не престану последице осуде.

§ 58.

Дисциплинске кривике застаревају за тргодине. Ако је учињена штета застарелост почиње тећи чим је оштећена странка за штету сазнала, а најкасније по истеку три године. Застарелост се прекида подношењем дисциплинске пријаве дисциплинском већу или надзорној власти као и свим оним чињеницама, којима се по општем казненом закону застарелост прекида. Застарелост се прекида докле се по закону ислеђење не може повести или наставити, док је окривљени у бегству, или док је из именика избрисан.

Застарелост је искључена ако се због тежине дисциплинске кривице или на основу § 56. став први слово а) може изрећи казна брисања из именика адвоката.

§ 59.

Накнада штете не може се тражити у дисциплинском поступку.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

VII ГЛАВА Дисциплинско Веће.

§ 60.

У седишту сваке Адвокатске Коморе обрађуваће се за њено подручје посебно дисциплинско веће. Ово се веће састоји из председника и његових заменика и највише до 18 чланова.

Ако у којој Адвокатској Комори није уписано више од 25 адвоката, Министар Правде ће решити да она са суседном Комором или са више њих образује заједничко дисциплинско веће.

§ 61.

Председника, заменике председника, чла-

нове дисциплинског већа, заступника коморе и његове заменике бира скупштина на три године и то на исти начин на који се бира и одбор Адвокатске Коморе.

Председник и чланови одбора Адвокатске Коморе могу се изабрати у дисциплинско веће.

Листа изабраних лица доставиће се Министарству Правде, Касационом и надлежном Апелационом Суду.

Пословник ће одредити број чланова дисциплинског већа, као и то колико ће чланова тога већа, после прве и друге године, отпасти коцком и њихова места попуњити новим избором. Председник не може отпасти коцком.

— Наставиће се —

Мисли и афоризми

О правди и трпељивости

Успех не постижу увек праведни, али он и не правда кривце.
Ж. Симон.

Главна врлина судије више је у спасавању грађана но у њиховом упропаштавању. Ако је судији и дозвољено да се мало удаљи од правог пута, то је пре да се надахне благошћу.
Мишел де Лопијал.

Никакав успех не може накнадити зло, које народ себи наноси када се одрекне да примењује правду највишег закона.
Шанинг.

Једино што сам у целом свом јавном и приватном животу чинио, то је да никоме и никада нисам пуштао у примени правде.
Сократ.

Све моралне врлине, од којих правда заузима прво место, више се састоје у делу, него у душевном стању

и вољи. Онај који чини праведна дела (што често бива и случајно) мање је праведан од оног који има вољу да буде праведан.
Председник Фавр.

Правда, поштовање личности у свему што је таквом чини, прва је дужност човека према ближњем.
В. Кузен.

Прва дужност социјалног морала, прва заповест правде је: „не уби никад“. Нема већег злочина у друштвеном животу од убиства или хотимичног човекоубиства.
Х. Марион.

Нетрпељивост је себичност у мишљењу.

А. Пује.

Јеретик није онај што гори на ломачи, већ онај који ову пали.
Шекспир.

Прикупио **Љ. В. С.**

Белешке

Закон о адвокатима

Адвокатски ред наше Краљевине на путу је да доживи остварење своје највеће жеље, може се рећи без претеривања, свога идеала: усвајање једног савременог закона о адвокатима. Народна Скупштина на својој седници од 17. октобра о. г. примила је, на име, поднети јој предлог Закона о Адвокатима, тако да је то најактуелније питање за јавне правозаступнике наше земље у последњој фази свога решења: подношења закона Круни на санкцију.

Најзад после свих тешкоћа кроз које је пролазило ово питање последњих деценија, Управа Удружења Јавних Правозаступника може са радошћу и задовољством обавестити адвокате да је врло близу време када ће правозаступнички ред заузети своје достојно место у држави. Узвишени правобранилачки позив зајем-

чиће, са судијским, углед и достојанство нашем правосудју.

У нади да ће поводом коначне санкције закона бити у стању да посвети идући број „Бранич“-а само томе питању, Уредништво поздравља све своје читаоце, адвокате.

Више судије

Наименовани су:

за судију Касационог Суда — одељења В. у Новом Саду, Рафо Марић, председник одељења треће групе прве категорије Апелационог Суда у Новом Саду;
за председника Лесковачког Првостепеног Суда, Бранко Јевремовић, председник Велешког Првостепеног Суда;

за судију Апелационог Суда у Новом Саду Д-р Јаков Долинор, старешина среског суда у Јаша Томићу;
за судију Апелационог Суда у Новом Саду, Карло Кленовшек, старешина среског суда у Вел. Бечкереку, и

за начелника Министарства Правде Д-р Данило Данић, секретар Касационог Суда у Београду.

Јавни правозаступници

Постављења:

Г. Министар Правде поставио је:

- за јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Љубомира Крунића, начелника Министарства Унутрашњих Дела у пензији;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Чедомира Јоцића, секретара Првостепеног Лозничког Суда у оставци;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Радомира Урошевића, судију средског суда у Бачкој Тополи у оставци;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Нишком Суду Александра Хаџи-Пешића, судију у оставци;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Лесковачком Суду, Владимира Антоновића, начелника Министарства Правде у пензији;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Крагујевачком Суду Александра М. Томића, писара Пећског Првостепеног Суда у оставци;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Лозничком Суду Бранислава Д. Марковића; секретара судског у оставци;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Скопљанском Суду Антонија Грубишића адвокатског приправника из Скопља;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Паланачком Суду Михаила В. Ивановића, судског писара у оставци.
- за јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Бранислава Брэдваревића, судију у оставци;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Нишком Суду Милорада В. Тасића, секретара у оставци;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Пећском Суду Голуба Н. Микића, адвокатског приправника из Пећи;
- за јавног правозаступника при Приштинском Првостепеном Суду Д-р Матију Гласновића из Јањева на Косову;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Неготинском Суду Миодрага Р. Крсмановића, писара Неготинског Првостепеног Суда у оставци;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Приштинском Суду Богдана М. Поповића, адвокатског приправника из Приштине;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Аранђеловачком Суду Властимира Маршићанина, јавног правозаступника при Првостепеном Суду за округ београдски;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Љубомира Ј. Лукића, адвокатског приправника из Београда;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Трпка М. Нинковића, писара Првостепеног Суда за град Београд у оставци;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Нишком Суду Антонија Бачића, адв. приправника из Ниша;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Тупријском Суду Божидара Милојевића, чиновника Главне Контроле у оставци.
- за јавног правозаступника при Окружном Суду у Колашину Драгишу Мијатовића, судског писара у оставци;
- за јавног правозаступника при Првостепеном Нишком Суду Мирка Рад. Нешића, суд. писара у оставци;
- за јавног правозаступника при Окружном Суду у Подгорици Радована Бошковића, јавног правозаступника из Никшића;

за јавног правозаступника при Првостепеном Прилепском Суду Методија Начевића, судског писара у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Суду за Град Београд Д-р Александра Матића, адв. приправника из Београда;

за јавног правозаступника при Првостепеном Крушевачком Суду Михаила Тодоровића, адв. приправника из Крушевца;

за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Владимира Мишића, судског поручника у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Кумановском Суду Душана Т. Караџића, суд. писара у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Богољуба Јовановића, судију у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Аранђеловачком Суду Радивоја М. Поповића, чиновника Врањске Жупаније у оставци;

за јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Д-р Драгића Јоксимовића, из Београда.

Престанак правозаступничког права.

Г. Живојину Топаловићу, адвокату, престало је право правозаступништва услед постављења за судског инспектора.

Кретање судија

Постављени су:

- за судију Прокупачког Првостепеног Суда Радосав Бојовић, судија Каваларског Суда;
- за судију Гиљанског Првостепеног Суда Владимир Бранковић, секретар истог Суда;
- за судију Велико-Градишког Првостепеног Суда, Миодраг Васић, судија Плеваљског Првостепеног Суда;
- за судију Плеваљског Првостепеног Суда, Божидар Веселиновић, писар Ново-Пазарског Првостепеног Суда; и
- за судију Велешког Првостепеног Суда Михаило Полић, секретар Охридског Првостепеног Суда.

Уважене су оставке:

Александру Хаџи Пешићу, судији Прокупачког Првостепеног Суда, и Радомиру Урошевићу, судији Средског Суда у Бачкој Тополи.

Пензионисани су:

Божидар Јовановић, судија Тупријског Првостепеног Суда.

Од Уредништва

Због нагомиланог материјала и објављивања дефинитивног текста закона о адвокатима, Уредништво је било принуђено да за кратко време одложи штампање овога двоброја „Бранич“-а и изостави један део сложеног материјала, између осталог и наставак чланка Ренс — Париз.

Исправке

Омашком словослагача промакле су се у овом броју и неке крујније грешке.

Тако на сџр. 1., у примедби везаној за наслов г. Живановићевог чланка, место: „ово најновије г. Живановићево дело“ погрешно је иштамано: „ову најновију расјраву г. Живановићевог дела“

Примедба на сџрани 157, не односи се на наслов чланка г. Еројкина, већ на наслов чланка „Нов Закон о адвокатима“, на сџр. 169, овога двоброја.

Моле се читаоци да исправе ове грешке, као и извесне друге, које су лако уочљиве,

КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ“ А. Д.

СКОПЉАНСКА УЛ. БР. 5

ТЕЛЕФОН 30—09

Препоручује са свога стоваришта следеће књиге:

Банковић Мих., Солун 1914—1916. год.	Дин.	10—
Бесаровић Милош Др., Шећерна болест и њено модерно лечење	„	20—
Велимировић Николај, Мисли о добру и злу	„	30—
Влајковић М. Др., Пореска реформа. Нов закон о непосредним порезима	„	40—
Ђорђевић Владан Др., Арнаути и Велике силе	„	10—
Ђурић Коста Др., Црква и држава	„	12—
Зрнић Лука, Народна држава и вера	„	5—
„ „ Светски рат	„	4—
Јовановић Јован Др., Наполеон I	„	40—
Ковачевић Србислав, Судска пракса у 1925. години	„	130—
„ „ Судска пракса у 1926. години	„	130—
Лановић М. Др., Конкордат Југославије са Ватиканом	„	30—
Марјановић Чела Др., Жива црква у Русији	„	25—
Миловановић Милован Др., Судска медицина	„	150—
Нешић Милован Др., Сифилис у северо-источној Србији	„	40—
Николајевић Душан, Два есеја	„	10—
Новаковић Стојан, С Мораве на Вардар	„	10—
Нушић Бранислав, Листићи исписани у Пожаревачком казненом заводу	„	14—
Нушић Бранислав, Народни посланик, комедија у 3 чина	„	32—
„ „ Општинско дете, роман једног одојчета I/II део	„	40—
„ „ Сумњиво лице, комедија у 2 чина	„	20—
„ „ Протекција, комедија у 5 чинова	„	28—
„ „ Обичан човек, шала у 3 чина	„	18—
„ „ Приче I	„	12—
„ „ Аутобиографија (броширано)	„	30—
„ „ Аутобиографија (повезано)	„	50—
Симонић Здр., Поштанско-штедна, чековна и вирманска служба у Краљевини С. Х. С (латиницом)	„	30—

КЊИЖАРСКО АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО

СКОПЉАНСКА 5

„ПОЛЕТ“

ТЕЛЕФОН 30-09

Поред свог богатог стоваришта књига и часописа на свима језицима, располаже и великим избором антикварских књига, од којих препоручује следеће, које су већим делом распродате:

Божовић Тодор и Ђонових Јован, Црна Гора и напредни покрет, Београд 1911 г.
Веснић М. Р. Др., Природни подмет међународног права (начело народности)
Београд 1892. год.

Де Кулавж Фистел, Држава старога века, Београд 1895. год.

Ђорђевић Ж. Ђорђе, О форми писменог тестамена, када завешталац не може писати, Београд 1880. год.

Јовановић Слободан, Енглески парламентаризам, Београд 1902. год.

Политичке и правне расправе, књ. I—II, Београд 1908. год.

Карић В., Србија и Балкански савез, Београд 1893. год.

Кумануди Др. Коста, Један министар финансија из XVIII века Тирго, Београд 1904 г.

Мајков А., Историја Српског Народа, I издање, Београд 1858. год.

„ „ „ Историја Српског Народа, превео Ђура Даничић, II издање, Београд 1876.

Милинковић А. Јов., Критика на Законик судског поступка у кривичним делима,
Београд 1883. год.

Милићевић М. Ђ., Кнежевина Србија, Београд 1876. год.

Митровић Др. Чеда, Први Српски закон о црквеним властима, Београд, 1909. год.

Новаковић Ст. Милета, Србија и дунавска обалска комисија (1856—1858), Београд 1913. год.

Новаковић Стојан, Балканска питања и мање историјско-политичке белешке о Балканском полуострву, Београд 1906. год.

Павловић Гојко, Бугарска и источна Румелија, Београд 1907. год.

Павловић М. Драг., Србија за време Аустријско-Турског рата, Београд 1910. год.

Павловић Стеван, Срби у Угарској. њихова повесница, Н. Сад 1883. год.

Перић М. Живојин, О народности у Српском законодавству, Београд 1905. год.

Петровић Мита, Финансије и установе обновљене Србије, књ. I—III.

Пироћанац М. С., Кнез Михаило и заједничка радња Балканских Народа, Београд 1895. год.

Пироћанац М. С., Белешке поводом једне „Дипломатске Историје“, Београд 1896. г.

Полит. Десанчић Мих. Др., Народност и њен државноправни оснoв, Н. Сад 1862. г.

Попов Нил, Србија и Русија, Београд 1850. год.

„ „ „ Србија после Париског мира, Београд 1872. год.

„ „ „ Србија и Турска од 1861—1867. год., Београд 1879. год.

Радовић Дим., Теорија казненог поступка, Београд 1870. год.

Радосављевић-Бдин Ст. Ј., Историја Бугаризма на Балканском полуострву, Београд 1890. год.

Ранке Л., Историја Српске револуције, прев. Стојан Новаковић, Београд 1864. год.

Руварац Иларион, Монтењегрина прилошци историји Црне Горе, Земун, 1899. год.

Савић П. Ј., Теорија судских доказа у кривичним делима, Београд 1886. год.

Стојадиновић М. Милан, Српско законодавство о издржавању свештенства, Београд 1909. год.

Стојановић Љуба, Државна управа у демократији, Београд 1911. год.

Суботић Др. Д., VII. међународни конгрес за криминалну антропологију, Београд 1912. год.

Тодоровић А. М. Др., Међународно-правна положај Дунава, Београд 1910. год.

Чокорило А. Ђ., Значај културне борбе у Француској, Београд 1905. год.